

03 XANEIRO DO 2007 - NÚMERO 702

rdl

REVISTA
**DAS
LETRAS**

Os fillos do pai

Xosé María Álvarez Blázquez

O Pai dos fillos

O 2008 está dedicado á figura e á obra de Xosé María Álvarez Blázquez, un escritor marcado pola tarxedia da guerra civil ao que a Real Academia Galega (RAG) lle dedica o Día das Letras Galegas. Elo brillante nunha cadea familiar que desde o século XIX se mantén estreitamente unida á Cultura galega, Álvarez Blázquez fundou así mesmo unha estirpe de creadores: os poetas Xosé María e Celso Álvarez Cáccamo, o novelista Alfonso Álvarez Cáccamo e a pintora Berta Cáccamo. Xuntos compoñen unha das páxinas máis fermosas e comprometidas no activismo das últimas décadas, un testemuño que Revista das Letras quere recoñecer con este monográfico, unha homenaxe a Xosé María Álvarez Blázquez a través do traballo dos seus fillos. Con eles, abrimos o 2008, limiar dos 363 días que nos quedan por diante para que ti, lector, ames máis do que é lícito amar.

De esquerda a dereita, en primeira fila, *Colorín*, María Luísa Cáccamo con Berta no colo, Helena e Xosé María Álvarez Blázquez. Detrás, Alfonso, Celso e Xosé María. A instantánea, a única probablemente que teña a familia ao completo, foi sacada en decembro do 1963.

Monólogo

[Celso Álvarez Cáccamo 2007]

Três paradas mais. Que frio. Que traqueteio. Este bus é como um barco. Barco arruinado, pero barco. Sempre o mesmo. Hoje a que estamos. A vinte e cinco. Não, a vinte e três. Quedam-me trinta. Trinta entre oito, não, entre sete, hoje já não conta. Trinta são quatro, quatro e pico. Leite, um. Pão, um. Que peixe haverá amanhã? Ou polo. Não, polo já foi ontem. Jurelos, patacas fritas, acelgas. Acelgas a Vanessa não lhe gustan. Pero é o que hai. É o que hai, filhinha. Hai que comê-las. Recolhê-la às duas. Comida feita. Comida já feita. Por que não lhe gustará a verdura. Se é boa, o repolo não. As acelgas. Tenhem hierro, vitamina. Duas paradas. Agora os trastes, a fregona, a bata azul, os ténis cheirentos... A vassoira, o pano amarelo, os líquidos de cores, o carrinho, limpa-cristais, papel higiénico, esponjas, xabom, esprais, pano para os cinzeiros, chave mestra, frio, ruído das tubarias, que raro, como um monstro. Quatro horas, de seis a dez, que sempre é mais, ainda bem que somos várias, o último chiste, Paca traerá o olho morado outra vez. Mulher, por que não o deixas?, é um bruto. Não sei, às vezes é tan bueno... Recolher tudo, em ordem, tudo limpinho, em ordem, desligar as luzes, sempre fechar as portas, sempre bater às portas, pom pom, ¿Se puede? o outro dia mira o gordo como não abria e então estava a mocinha essa dentro ao seu lado, a de pêlo riçado, deve ser secretária, ou chefe, não se sabe, ¿Se puede?, e o gordo a arranjar a chaqueta, Sí pase, pase, Fulanita entonces acábame eso ¿eh?, Pase pase, e eu, É um momento namais, o suelo hoje não toca. E o gordo, seboso, como me mira sempre... Uma parada mais... Longa... Vanessa, a pobrinha... As acelgas. Amanhã haverá acelgas? Já quixera ela ter pai, como as demais. Pero na escuela. Na escuela sente-se rara, claro. Cabrão do Quico! Mira que sou parva! Colgar-me dele! Pero bueno, vamos indo, como dizem. Vamos indo. Outras estão pior. À Carminha botaram-na. Disque roubou. Quê roubou nem quê...! Como se houvesse o que roubar aí. Não hai nada que roubar! Uma cousa é encontrar câmbio, no chão, nos banhos, a gente que vai cagar, e cai dos petos. Ou querem que devolvamos isso também? Cabrões! E outra cousa é uma pulseira, como aquela de ouro, que tinha algo gravado. Apareceria a dueña? Seguro que nem apareceu. Para isso que quedara eu com ela. Pero umas moedas! Umas moedas tiradas! Pero fam o que querem. Fam o que querem com nós. E depois dizem que queda mal. Que no está limpio. Limpio y Reluciente,

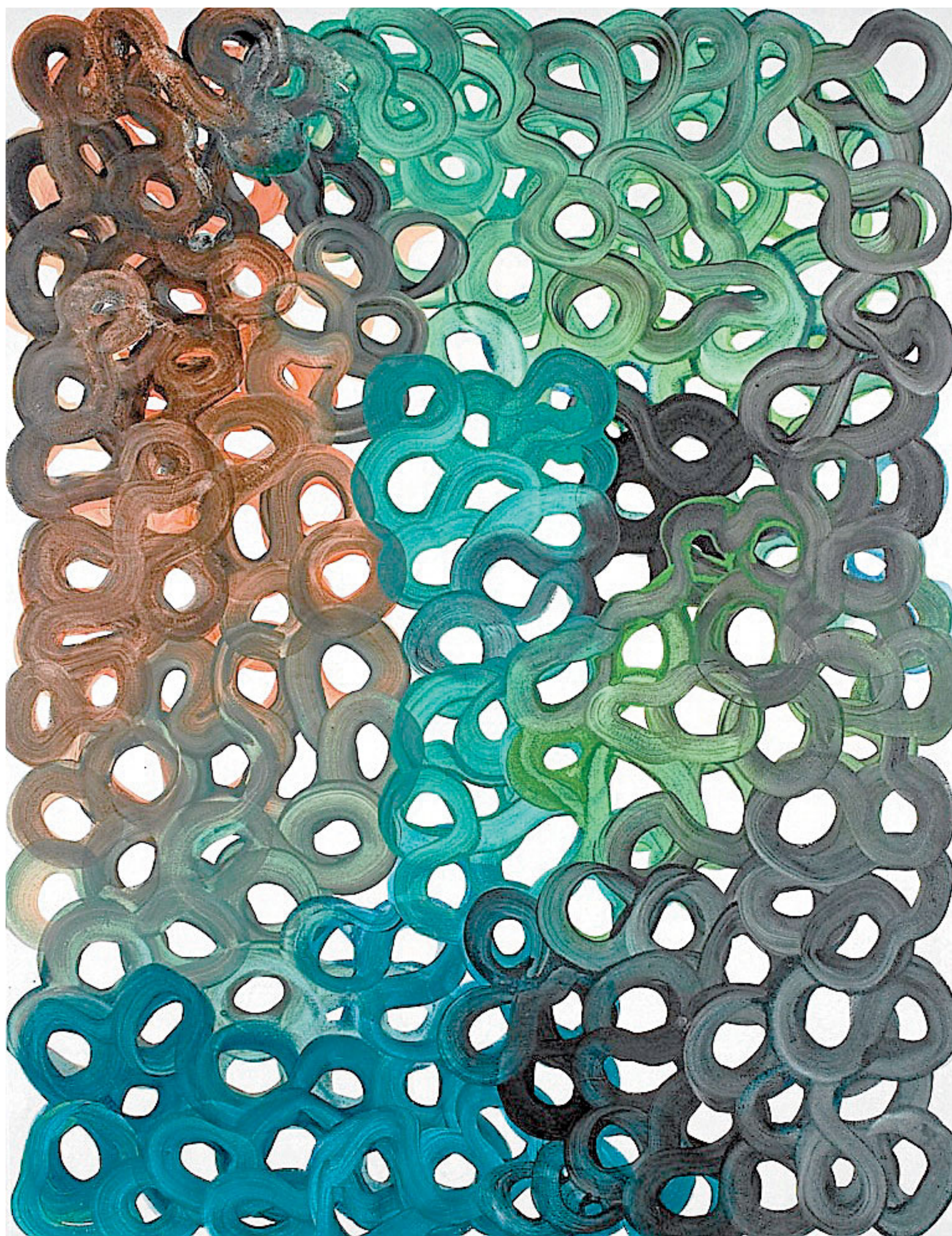
dizem. Que se uma mancha aqui, que se os suelos peganhentos, que se os banhos fedem. E sobretudo o pó. Que se pega. Que el polvo se pega. Claro, como fixeram o edificio! Os materiais. Que as xaboneiras se atascam. Que não trabalhamos, que falamos demais. Que o Filipe não tinha que choiar com um guócmán. E isso quê? E quê se choia com um guócmán? Eu não que não me gusta a música, vamos, não pra trabalhar. Pero ao Filipe tenhem-lhe tírria porque é do sindical. Oxalá Quico. Já lhe dera a Quico ter esse choio. O do Filipe. Pero Quico era um vago. Seguirá sendo. Um vago, um vagonetas. Um preguiçoso, como di Vanessa... Cabrão! E ao melhor hasta com Vanessa, quando era cativa... Vanessinha... Não quero nem pensá-lo! Quico do caralho! Melhor que marchara. Pero tocou-me a mim sola. Vamos, que não me importa, como me vai importar!, é a minha filha. E uma filha... Uma filha é uma filha. Pobrinha. Pobrinha ela, não eu. Pero não o esperava. Já mo dixeram, que o Quico era um tal... e um qual... Pero eu nada, como uma parva. Enconada, o'sá, empirolada. Empirolada, diziam. Há!, empirolada! Se polo menos... Bueno, mentres durou durou. Pero isto... Isto não o esperava. A fregona, a gamuza, o espraí, a bata azul, o pano amarelo, o papel higiénico, os limpadores... Como se fosse funcionária, como eles. Funcionária do Mijo. Há!, Funcionária do Cu e da Caca. Senhora Funcionária dos Pelinhos Asquerosos de Picha... Olha aí, ti: Boas Tardes, Dona Maria dos Pelinhos Asquerosos de Picha! Como Está Vostede, Dona Paca dos Condões Usados? E nós a escachar a rir!... Total, por uma miséria... Porque é uma miséria, não me fodas. É algo, pero é uma miséria. Que outras estão pior, sim. E quê? E eu quê? Todos os traballos dignifican, dizem no sindical. Já, por uma miséria... Dia trás dia trás dia... Por uma miséria... A ver se Vanessa... Vanessa, Vanessinha. Não sejas coma mim, eh? Ti sê lista, eh? Ti estúdiame muito, fai-me os deveres que agora volvo, eh? Porque mira que é lista. Tira todas com sobressaliente. É lista demais a rapariga! E que bem fala! Preguiçosa não, como di ela. De preguiçosa nada. As mates, sociais, tudo... Não sei a quem sairá. Porque ser é do Quico, isso seguro. Caralho se é do Quico. Outro não houve. É-che cravadinha a ele. Por fora, vamos, que por dentro... Por dentro é uma santinha. De pau... Uma santinha!... Enfim... A parada... Aqui estamos... Final do Trayecto... Caralho se vai frio hoje, que pêlo mais grassento tenho, case que cheira, quando foi a última vez que fum à pélu?, demasiado... Total, pra quem me vê...

Dúas imaxes do pai

[Berta Cáccamo 1996-2006]

4 | **rcl**
Galicia Hoxe 03/01/08

O pai que nunca dorme [Xosé María Álvarez Cáccamo 1987]

Na alta noite ferida que é símbolo da túa
escura casa aberta, recobro aquel costume
do teu insomnio claro, esas horas sen número
idénticas a ti. Vexo chegar auroras
co teu rostro de lúas agredidas de fósforo
no leito entre cupresos. Vexo voltar a voz
con que enchías o soño de poemas e cábalas.
Estou contigo insomne, sentindo como o tempo
leva as cores unívocas dunha chaira de prata
e dun mar sen peiraos. Alta noite deserta
por onde pervagabas e compuñas proxectos.
Un era eu, o fillo, escrito con palabras
do teu soneto insomne. E agora, para sempre,
desperto en noite branca, ti es o meu proxecto:
un pai que nunca dorme.

Nova carta ao meu pai

[Alfonso Álvarez Cáccamo 2007]

Esvaiuse o sol. Ouvea o meu can.
Lembranza a lembranza, o meu mar devala.
Non chegan as chuvias pero a terra cala.
Teño un teito firme e non falta o pan.

A árbore espida, aferrada ao chan,
farfalla entre as brisas unha escura fala.
¿E a tristura miña? Decidín deixala
afogar nas ondas despois do verán.

Deberás saber, pai, que neste inverno
desde o que che falo, teño todo o ser
máis forte que outrora, e ando namorado.

Entrarei contigo no poema eterno
que cantas *á dona pra un fondo querer*
e non sairei nunca do verso soñado

Xosé María Álvarez Blázquez (Tui, 1915) era fillo de María Blázquez Ballester e Darío Álvarez Limeses, o “médico dos pobres”, asasinado no 1936 durante a represión franquista. O seu tío Xerardo Álvarez Limeses era poeta e o seu avó, Emilio Álvarez Jiménez, escritor xa en galego. Dous dos seus irmáns foron tamén homes de letras –Emilio poeta e Darío novelista– e Álvaro debuxante.

Álvarez Blázquez casa en Vigo, no 1946, con María Luísa Cáccamo Frieben (xuntos na fotografía). María Luísa era de pai italiano e nai austríaca. A primeira filla do matrimonio nace no 1948 e chámase como a nai, aínda que será coñecida familiarmente como *Colorín*. A ela dedícalle Blázquez os poemas de *Roseira do teu mencer* (1950). *Colorín* morreu en 1970.

Xosé María Álvarez Cáccamo, o segundo fillo do matrimonio, nace en 1950. Na súa xuventude, revélase como poeta, nunha das traxectorias máis aprezadas por crítica e lectores da poesía galega contemporánea. Xosé María Álvarez Cáccamo é tamén narrador e dramaturgo, ademais de autor de poemas obxectuais, expostos en distintas cidades galegas.

Alfonso Álvarez Cáccamo naceu no 1952. De vocación literaria tardía, Alfonso comeza a publicar a finais dos anos oitenta até converterse nun dos renovadores da narrativa galega dos noventa. Desde finais desa década, adéntrase tamén no ámbito da poesía. El é o autor da única biografía do seu pai, publciada por Ir Indo no 1994.

A cuarta filla de Álvarez Blázquez e María Luísa Cáccamo é Helena, que nace no 1954.

Celso Álvarez Cáccamo naceu en 1958. É sociolingüista e milita activamente na corrente do reintegracionismo ortográfico. Ademais de distintas publicacións académicas, moitas delas en inglés –estudou en Buffalo e Berkeley–, é autor de varios poemarios, o primeiro deles –*Os distantes*– publicado no 1995.

Berta Álvarez Cáccamo –máis coñecida como Berta Cáccamo– é o pechacancelas da familia. Naceu no 1963 e, a diferenza dos seus irmáns, escolleu a expresión plástica, ámbito que tamén transita Darío Álvarez Basso, o seu curmán. Berta Cáccamo está considerada unha das pintoras máis radicais e persoais do panorama galego das últimas décadas.

le. as mulleres
nites da sua
centen abrirse
do porvir. A
unha renuncia
Para a muller
s, saída que
súa liberación.
só podería ser
sixe ante todo
a emancipación
da condición
ne de Beauvoir

Simone de Beauvoir

A liberdade concreta

Montse Dopico e A.R. López

“As mulleres atoparon na miña exposición un abrigo contra os mitos que as esmagaban”. Simone de Beauvoir reflexionaba deste xeito nun dos seus libros de memorias sobre a achega social de *O segundo sexo*, considerado un dos piares sobre os que se ergueron no século XX o pensamento e a praxe feminista. A publicación, no 1949, de *O segundo sexo* supuxo unha revolución cunha pegada aínda hoxe indeleble. O seu primeiro volume vendeu 22.000 exemplares na primeira semana e ela foi obxecto dos insultos máis atroces dunha sociedade á que lle acababa de abanear un dos seus principais cimentos: o patriarcado.

“A muller determínase e diferenciase con relación ao home, e non este en relación a ela; isto é o inesencial fronte ao esencial. El é o suxeito, el é o absoluto; ela é o Outro”, escribiu. Simone de Beauvoir esporeou a rebelión das mulleres contra o cárcere na que as convencións as mantiñan confinadas. Cuestionou o matrimonio e o rol de nais. Chamounas a reivindicarse como suxeitos, a afoutarse e tomar as rendas das súas propias vidas e, de feito, “non habería nin aborto nin paridade nin mulleres ministras e presidentas” se non fora por *O segundo sexo*, segundo a psicanalista Julia Kristeva.

“Non se nace muller, chega unha a selo”. “É preciso que as mulleres neguen os límites da súa situación e tenten abrirse os camiños do porvir. A resignación é unha renuncia e unha fuxida. Para a muller non hai máis saída que traballar pola súa liberación. Esa liberación só podería ser colectiva, e esixe ante todo que se conclúa a emancipación económica da condición feminina”,

explicou na segunda parte de *O segundo sexo*.

“Un dos malentendidos que suscitou o meu libro consiste en que se creu que eu negaba toda diferenza entre o home a muller: pola contra, ao escribilo medín o que os separaba; o que sostiven é que as desemeallanzas son de orde cultural e non natural. Púxenme a contar sistematicamente como se crean desde a infancia ata a vellez”, aclarou máis tarde en *A forza das cousas*, un dos volumes que compoñen a súa extensa autobiografía.

A filosofía existencialista foi un dos alicerces sobre os que agromou non só *O segundo sexo*, senón toda a súa creación –novelas, relatos, artigos, libros de viaxes e de memorias, ensaios, cartas...–. O ser humano, lembra Beauvoir, non é esencia inmutable e eterna, senón existencia. Chegar a ser suxeito supón trascender a inmanencia, trocar o dado a través do exercicio da liberdade.

“Reclamo para os homes, a saúde, o saber, o benestar, o ocio, a fin de que a súa liberdade non se consuma en combater a enfermidade, a ignorancia, a miseria”, dixo en *Para que a acción?* As persoas precisan das súas iguais para integralas nos seus proxectos, para apoiar o proceso cara adiante que supón chegar a ser, trascenderse, superarse.

“O individuo non existe, senón transcendéndose e a súa liberdade non pode realizarse máis que a través da liberdade dos outros”. “Non se trata de reconciliarse cun termo fixo: o saber absoluto, a felicidade do home, ou a perfección da beleza. Trátase de proseguir a expansión da súa existencia”. “Unha vida xustifícase só se o seu esforzo por perpetuarse está integrado na súa

superación, e se esta superación non ten outros límites que aqueles que o suxeito se asigna a si mesmo”. “O oprimido non pode realizar a súa liberdade de home máis que na rebelión”, asegurou Beauvoir na súa obra *A moral da ambigüidade*.

A orixinalidade do existencialismo desta autora é unha cuestión aínda hoxe motivo de desacordos e desencontros entre os expertos. Para algúns, o pensamento de Beauvoir é subsidiario, neste aspecto, do de Jean Paul Sartre, con quen mantivo unha complexa relación sentimental durante toda a súa vida. Para outros, a achega de Beauvoir reside, no seu intento de fundamentar unha moral existencialista, aguiñoadora da loita pola liberdade e contra a opresión.

“Hai que refacer o home enteiro, hai que recrear todas as relacións entre os homes”. “Se non estivese atomizado, desde a infancia, pechado e illado entre outros átomos, se participase nunha vida colectiva tan cotiá e esencial como a súa propia vida, nunca coñecería o exilio”. “Para que a vellez non sexa unha parodia ridícula da nosa existencia anterior, non hai máis que unha solución, e é seguir perseguindo fins que dean sentido á nosa vida: dedicación a outros individuos, colectividades, causas, traballo social ou político, intelectual ou creador”, recomendou en *A vellez*. Beauvoir opúxose á discriminación das persoas maiores, como á das mulleres ou das persoas con poucos recursos económicos.

Do que non cabe dúbida é de que, coma Sartre, Beauvoir foi unha persoa de esquerdas. “A dereita é á vez naturalista e artificialista. Hai, segundo ela, unha natureza humana, e é por elección natural como os privilexiados se elevaron por enriba da especie”, salienta en *O pensamento político da dereita*. Moitas das voces críticas coa súa figura reprocánlle, precisamente, o seu escaso, alén de tardío, compromiso activo coa política. Ela mesma referiuse a este aspecto nas súas memorias, que recrean os principais acontecementos históricos que lle tocou vivir, cunha atención especial á vida cultural e aos principais debates que ocuparon aos intelectuais do seu tempo. “Cando Hitler ocupou Renania, os neopacifistas volveron predicar paciencia”. “O noso abstencionismo procedía en gran parte da nosa impotencia; non nos negábase *a priori* a participar nos acontecementos. A proba é que cando as folgas estalaron e nas rúas houbo colectas para os folguistas, demos todo o que puidemos”, comentou en *A plenitude da vida*.

“As nosas posicións eran claras respecto ao capitalismo, ao imperialismo, ao colonialismo; había que combatelos cos nosos escritos e se fora posible cos nosos actos. Estaba intelectualmente comprometida con esta loita, pero sen militar no terreo práctico” “Asinei manifestos e concurrín a mitins. Participei nalgúns cousas durante a guerra de Arxelia e contra o gaullismo”. “A guerra de España conmoveume, pero sen que eu me crera directamente concernida. A verdade saltoume á cara no 1939”, engadiu en *Final de contas*.

Os libros que recollen a súa autobiografía: *Memorias dunha moza formal*, *A plenitude da vida*, *A forza das cousas*, *Final de contas*, *Unha morte moi doce* –que narra a enfermidade e falecemento da súa nai– e *A cerimonia do adeus* –sobre os últimos anos de vida de Sartre– constitúen un material moi valioso para comprender non só a súa vida, senón tamén a súa época.

["A miña familia inspiroume desexos de evasión, cólera e rancores"]

Simone de Beauvoir naceu en París no 1908. Recibiu dos seus pais, Georges de Beauvoir e Françoise de Brasseur, unha educación burguesa asentada nos valores da relixión católica. “A partir dos 16 anos a miña familia inspiroume desexos de evasión, cólera e rancores; pero foi a través do ámbito que rodeaba a Zazá” –a súa amiga da infancia– “onde descubrín canto de detestable tiña a burguesía”, contou en *Final de contas*.

A historia da súa vida non podería entenderse sen

a súa teima por rachar o molde social burgués no que foi criada. “Durante todos estes anos de infancia, de adolescencia e de mocidade, a miña liberdade nunca tomou a forma dun decreto; foi a persecución dun proxecto orixinal, incesantemente retomado e fortalecido”, salientou en *Final de contas*.

Lectora ávida e precoz, estudante brillante, Beauvoir licenciouse no 1927 en Filosofía pola Universidade da Sorbona, onde coñeceu a Sartre. “El correspondía exactamente ao compañeiro co que eu soñara desde os 15 anos. Era o dobre en quen eu atopaba, incandescentes, todas as miñas manías. Sempre podía compartilo todo con el”, asegura en *Memorias dunha moza formal*. Traballou como profesora en distintos lugares de Francia, ata a ocupación alemá de París na Segunda Guerra Mundial. A partir daquela deixou a docencia para dedicarse plenamente a escribir.

No 1943 publicou a súa primeira novela, *A invitada*, que conta a historia dun trío amoroso, e na que aparecen temas que, como a liberdade e a responsabilidade individual, retomará noutras como *Todos os homes son mortais*, *As belas imaxes*, *O sangue dos outros*, –que aborda o conflito dun membro da Resistencia durante a Segunda Guerra Mundial–, ou *Os Mandaríns* –coa que gañou o prestixioso Premio Goncourt–, onde retrata a Francia de entre 1944 e 1948, coas repercusións da guerra e os dilemas da esquerda–.

["Na miña vida houbo un triunfo certo: as relacións con Sartre"]

Rematada a guerra, Simone comezou a colaborar con Sartre na revista *Les Temps Modernes*, onde publicou os primeiros capítulos de *O segundo sexo*. Nos anos 50 e 60, Simone e Sartre, que durante os 40 foran peza fundamental da vida social e cultural desenvolta nos cafés de París, converteranse nos embaixadores intelectuais da esquerda, e nunha parella pública famosa en todo o mundo, polo que viaxaban escribindo artigos e dando conferencias.

“Na miña vida houbo un triunfo certo: as miñas relacións con Sartre. En máis de trinta anos durmimos unha noite desunidos. Esta longa alianza non atenuou o interese que tomamos polas nosas conversas”, así se referiu Simone de Beauvoir ao seu compañeiro de toda a vida no libro *A forza das cousas*, onde tamén debuxa

Arriba, Simone de Beauvoir na súa adolescencia. Abaixo, con Sartre aos primeiros anos da súa relación nun café de París

o mapa común do seu alampo intelectual: “Temos tras de nós un *sotck* indiviso de lembranzas, coñecementos, imaxes; dispoñemos para captar o mundo dos mesmos instrumentos, dos mesmos esquemas, das mesmas claves”.

Beauvoir e Sartre mantiveron unha relación moi libre, irreverente coas convencións sociais da época. Nunca casaron nin tiveron fillos. “Fixemos un pacto: non só ningún dos dous lle mentiría ao outro, senón que nunca lle disimularía nada”, conta Beauvoir en *A plenitude da vida*. Ambos tiveron outras parellas sexuais e sentimentais, sen rachar nunca o vínculo que os unía.

As cartas que Simone lle escribiu ao escritor norteamericano Nelson Algren amosan a fonda paixón amorosa que se desenvolveu entre eles, e que durou varios anos. Máis tarde, a creadora de *O segundo sexo* namorouse de Claude Lanzmann, un home dezasete anos menor ca ela, e con quen por primeira vez, con máis de 40 anos, decidiu emprender un proxecto de vida en común.

“As cualidades que eu podía pedir ás mulleres, as cualidades máis importantes, ti tíñalas para min. Ti representaches moito máis do que eu quería darlles ás mulleres, as outras recibiron menos e polo tanto comprometíanse menos”. “O mundo, eu vivíao contigo”. “Iso facía que as outras relacións foran inferiores, ademais, por suposto, do carácter das persoas e todo o obxectivo que hai niso”, afirmou Sartre nunha conversa mantida con Beauvoir, que ela gravou e máis tarde foi publicada.

Porén, a suposta trastenda da súa complexa, e non exenta de certas contradicións, relación con Sartre foi o motivo, para algúns, da quebra do mito de Simone. Unha biografía de Daniele Sallevane, amplamente difundida estes días polos medios de comunicación, revisa a vida da que ata daquela tiña case idolatraba para concluír, con toda a raiba de quen queda orfo do seu referente vital fundamental, que a escritora

francesa actuou como unha muller sumisa, dependente, fráxil, ciumenta a claudicante con respecto a Sartre, un home machista e egoísta. Simone de Beauvoir tentou defenderse de acusacións coma estas, xa formuladas polos seus detractores mentres viviu, nas súas memorias. “Algúns contaron que Sartre escribía os meus libros”. “Que todas as miñas conviccións me foran insufladas por Sartre”. “Non é un azar que eu elexira a Sartre”. “Seguino con ledicia porque el me introducía polos camiños que eu desexaba percorrer”. “Só queda que, filosoficamente, politicamente, as iniciativas proviñan del”. “Sartre é ideoloxicamente creador, eu non; acurralado por iso a opcións políticas” –Sartre colaborou cos comunistas, aínda que nunca se afiliou a un partido comunista. Ambos comungaron co socialismo, e mesmo confiaron, inxenuamente, como só a historia puido demostrar despois, nunha inminente fin do capitalismo– “el profundizou nas razóns máis do que a min me interesaba”. “Non adherín ningunha idea sen tela criticado e retomado pola miña conta”, aclarou en *A forza da cousas*.

["O que contribúe a deformar a imaxe dos escritores son os mitómanos"]

Simone de Beauvoir non participou activamente no movemento feminista ata os anos 70 –asinou, por exemplo, o manifesto das 343 en favor do aborto no 1973. Nin sequera se definía como feminista antes de escribir *O segundo sexo*. O libro, aínda que recoñecido como unha das biblias do feminismo, deu lugar a debates no seo deste movemento, derivados, por exemplo, do intento de encadra no feminismo da igualdade, co que polemizou o feminismo da diferenza, ou da súa crítica da maternidade e do seu posicionamento respecto da homosexualidade feminina –cuestionados desde correntes do propio feminismo. Beauvoir responde a moitas destas cuestións nas súas memorias, nas que aclara, por exemplo, que non se opoñía tanto ao matrimonio e á maternidade en si como á súa imposición por parte da sociedade a moitas mulleres que non contaban con liberdade para elixir.

Simone de Beauvoir foi tamén autora de libros de relatos, recollidos en *Cando domina o espiritual* e *A muller destruída*, de viaxes –*Norteamérica día a día* e *A longa marcha, sobre China*–, unha obra de teatro, –*Deberíamos morrer?*–, e numerosos ensaios –alén dos xa citados, Pyrrhus et Cinéas e *Debemos queimar a Sade?*, entre outros. Tamén está publicada boa parte da súa correspondencia. “O que contribúe a deformar a imaxe dos escritores”, escribiu, “é a cantidade de mitómanos que nos fan intervenir nos seus contos. [...] O mitómano só interesa se achega feitos considerables ou detalles picantes. Escóitase con moito gusto: ao público gústanlle as rexoubas.

Lembrar o nacemento de Simone de Beauvoir hai cen anos non se corresponde só co obrigado recoñecemento intelectual a unha gran filósofa, senón que tamén é un acto de afirmación do camiño percorrido cara á igualdade durante o século XX e dos retos que fican por acometerse para o futuro.

Pensar para a igualdade

Carme Adán

Simone de Beauvoir nacía nos albores dun século que pasaría a historia pola revolución silenciosa e tranquila, mais sempre sen pausa e con constancia, das mulleres. Pouco podería imaxinar o seu primeiro ambiente burgués parisiense a enerxía que dedicaría durante toda a súa vida a transformar a orde establecida, a pensar e exercer novas formas de vida e de relacións.

Brillante desde a nenez, chega á docencia con só vinte e un anos para abandonala pouco despois pola escrita. De oficio pensadora e escritora, en si mesmo xa un acto de rebeldía.

Novelas como *Os mandaríns* serían recoñecidas co Premio Goncourt ou ensaios como *Para unha moral da ambigüidade* converteríanse en pezas claves do pensamento existencialista. Outras como *Memorias dunha moza formal* ou a *Cerimonia do adeus* deseñan un retrato da época da autora, así como amosan as complexas e diferentes dimensións da súa obra.

Talvez nin ela mesma imaxinaba que un libro de reflexión sobre a vivencia da feminidade, que comezaba a escribir pouco despois de rematada a Segunda Guerra Mundial e que non vería a luz ata 1949, se ía converter no libro de cabeceira de todas as xeracións de feministas futuras.

É imposible hoxe xa medir o seu impacto. Nada máis ser publicado a polémica que suscitou conseguiu vender 22.000 exemplares nunha semana, no 1953 tradúcese ao inglés cun éxito de ventas, en Xapón foi o libro máis vendido durante un ano e converteuse nun título prohibido durante o franquismo.

A primeira tradución no Estado español é á catalá do 1988, no 1998 tradúcese ao castelán e agora no 2008 poderemos ter o pracer de lelo, ou de volver lelo, en galego xa que sairá do prelo en marzo grazas a unha coedición de Xerais e da Vicepresidencia.

É tarefa tamén difícil apreciar a riqueza desta obra nunhas poucas liñas, mais a súa gran contribución residiu en deixar patente algo que é unha obviedade invisible e que resumiu coa famosa frase “non se nace muller, chégase a selo”.

Mostrar que a realidade que viven as mulleres é unha construción social que foi bendicida pola ciencia, a filosofía, a literatura, a relixión e, fundamentalmente, por unha educación encamiñada a reproducir o rol de esposa e nai foi o seu logro principal.

Esa crítica e revisión de todos os discursos ben establecidos e a proxección dun futuro de liberdade sen o xustillo dos estereotipos, hoxe diríamos de xénero, foi obxecto de duras críticas e desapiadadas burlas. Pola contra, o rexeitamento do esencialismo bioloxicista e a

busca da desigualdade nos elementos culturais e sociais converteríase no substrato do chamado feminismo da igualdade, que durante as últimas décadas do século XX sería un dos motores das políticas públicas de igualdade. Dicían os clásicos que non existe a acción sen teoría. Simone de Beauvoir achegou a teoría para o feminismo actual cando aínda falar de políticas públicas de igualdade non estaba na boca de ningún estadista.

Simone de Beauvoir púxose do lado da acción feminista nos anos setenta cando aínda non eran absolutamente conscientes da transformación que no facer político o principio de igualdade tería nas décadas seguintes.

Firmou o manifesto das 143 en demanda dunha lei do aborto no 1971, fíxose militane do MLF no 1970, fundou a asociación Choisir que tiña por obxecto conseguir que a anticoncepción fose gratuíta e a defensa das mulleres acusadas de aborto, abriu nunha data tan temperá como 1973 unha sección en *Le Temps Modernes*, revista que fundou co tamén filósofo Sartre, titulada *O sexismo cotián*.

Foi unha filósofa comprometida na loita da inxustiza do mundo que lle tocou vivir, como se pode ver tamén no seu posicionamento político en relación coa loita alxeriana, pola súa defensa no caso *Djamila Boupacha*, pola aceptación da dirección de *La cause du peuple* ou pola súa pertenza ao tribunal Russell contra os crimes da guerra do Vietnam.

Moitas mulleres logo volverían sobre os seus escritos, xa que foi quen de poñer sobre a mesa temas claves para o avance do feminismo, nomeadamente, a importancia da independencia económica das mulleres, a redefinición do papel das mulleres nas familias, a deconstrución da mística da maternidade ou a capacidade de decisión das mulleres sobre o seu propio corpo.

Deixou claro que a bioloxía non é o destino. E, polo tanto, deu azos a moitas xeracións de mulleres para buscar formas para participar e transformar a vida social e política. Porque nada esta dado de antemán, temos que construírnos e decidir todos os días.

A súa obra ten a virtualidade de ser contemporánea moitos anos despois, permite que nos poñamos unhas gafas violetas nada máis lela. Podería dicirse que foi a creadora dunha escola, que máis alá da súa parte visible e académica, xerou unha rede de pensadoras e activistas que transcende xeracións, clases e países.

Sempre atopamos algo novo cando a lemos desde a nosa posición e vivencia. Como ocorre cos textos fundamentais que marcan a historia, a súa actualidade reside na nosa lectura e na súa apertura

As débedas son moitas. A máis importante: que o pensamento transforma o mundo. As mulleres tamén...

“Préstelle moita atención á vida”. Esta foi a frase que me dirixiu Simone de Beauvoir, cando eu, un mozo de 19 anos daquela, me atrevín a abordala na entrada do Hotel Atlántico da Coruña, onde ela fixo escala nunha viaxe polas costas do Cantábrico cara a Portugal. Abofé que asumín a súa proposición. Mesmo para intentar xulgar a súa obra.

E isto é o que penso: con obviedade *O segundo sexo* pasa xa á historia, e non vou repetir tópicos sobre o seu altísimo valor, teórico e político. As súas memorias oscilan, desde *Memorias dunha moza formal*, excelente, até *A cerimonia do adeus*, un auténtico exercicio de impudor e de infidelidade con Sartre, xa falecido, claro, e sen poder responder a esa mestura de malignidade e exhibicionismo resentido. En canto as súas novelas, non pasan de pretender o que facía con brillantez o

seu compañeiro co mesmo xénero literario –unha “excusa”, se se me permite unha hipérbole– coa finalidade de inserir unha dimensión filosófica determinada.

Nos ensaios, a Beauvoir semella ser parasita do autor de *O ser e o nada*, e para que non se me acuse de certo “machismo”, vou poñer un exemplo ilustrativo á contra. Outra célebre parella –Philippe Sollers e Julia Kristeva– amosa o contrapunto inverso: mentres que Sollers só é un escritor mediocre, plaxiario e trampeiro, Kristeva é unha das pensadoras máis lúcidas da nosa contemporaneidade; cousas do destino –ou non– fixeron que a autora búlgara sexa quen organice o gran coloquio a celebrar en París encol de Simone de Beauvoir. Abofé, “prestei moita atención”. [**Francisco Sampedro**, filósofo]

Simone de Beauvoir segue vixente no feito de atreverse a pensar e usar a palabra. Practicar a audacia de ser, de existir, batendo na idea de que muller é “o outro”. O rigor intelectual, a liberdade, a audacia e non cingirse aos convencionalismos da súa época. O entusiasmo de participar no feminismo que emerxe nos anos 70 encabezando manifestacións, asinando autoinculpacións... A crítica ao esencialismo e seguir dando ferramentas para pensar –repensar– esa xa vella pregunta, Que é unha muller? O feminismo que nace nos anos 60-70, nace recoñecéndose fillo de *O segundo sexo*. Obra que publica Gallimard en xuño do 1949 vende 22.000 exemplares nunha semana e escandaliza a intelectualidade francesa. Contribuíu a facernos conscientes de ata que punto ser muller, ser home condiciona os seres humanos. Como

moito do que dicimos, pensamos, sentimos e soñamos ten sexo. Contribuíu á conceptualización e problematización do suxeito muller. Segue dando pé a lecturas e relecturas para cuestionar, para criticar, para matizar, para en suma, seguir facendo que o pensamento, e a práctica que se deixa imbuír desas ideas e que á súa vez o empurra, avancen. Tiña 16 anos no 1967 cando escoitei falar de *O segundo sexo* un pouco subrepticamente. Lino moito máis tarde, a comezos do 1976, cando xa estabamos participando naquel nacer do feminismo galego. Obrigoume, se cadra máis que outras lecturas feministas daquel tempo, a facerme moitas preguntas. Eu teño débeda de gratitude con ela e, para min, foi unha referencia que sigo gardando con interese e cariño. [**Nanina Santos**, activista do feminismo galego]

A lección viva máxima de Simone de Beauvoir está na súa famosa frase, que eu traducín libremente, “non se nace muller faise unha”, para que constalara tanto a nosa escravitude como as nosas posibilidades de liberación. A súa influencia no movemento feminista foi enorme. É figura esencial da liña racionalista, idealista-hegeliana e comunista, e a súa loita pola liberdade sexual é admirable. Na miña historia do feminismo, *O contradiscurso das mulleres*, a súa foto aparece xunto ás de Virginia Woolf, Rosalía de Castro e Mary Wollstonecraft, en homenaxe.

Simone de Beauvoir é a miña primeira imaxe dunha loitadora polos dereitos das mulleres. Sendo nena souben dela pola miña nai. Cando

me fixen xa feminista consciente, aprendín moito dela e seguí libremente, como puiden, a súa dedicación intelectual comprometida, da que falo en *Nais de nós de Mulleres e independencia*, e a súa revolucionaria relación de parella con Sartre. Pero máis que da Beauvoir eu son da Wollf, a quen considero máis profunda, radical e feminista. [**Carmen Blanco**, teórica feminista]

A obra de Simone de Beauvoir, sobre todo *O segundo sexo* é a contribución filosófica máis lúcida á explicación da discriminación das mulleres. Ela cuñou nocións comunmente aceptadas hoxe, como a natureza cultural do comportamento dito feminino, e situou como obxectivo para as mulleres construír a nosa propia identidade. Considero que ten plena vixencia.

En canto ao pensamento, abriu o camiño para que as mulleres nos pensemos como suxeitos, para protagonizar a nosa vida, as nosas historias. Na vida das mulleres mostrou que podemos decidir sobre a nosa sexualidade, se queremos ter fillos ou non, promoveu a campaña para despenalizar o aborto, ideas que fixeron que a Igrexa puxera os seus libros no

Índice de obras prohibidas.

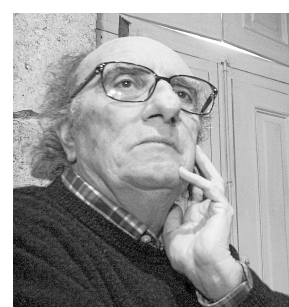
En gran medida. A primeira xuntanza clandestina á que asistín, aos dezasete anos, foi para discutir as ideas de Beauvoir e o feminismo. Lembro ir nun autobús por Madrid pensando que vía todo baixo unha nova luz. O feminismo é o meu primeiro sinal de identidade. [Marilar Aleixandre, escritora]

O pensamento de Beauvoir está de renovada actualidade. As súas formulacións nos anos 50 e 60 eran pioneiras, pero neste momento hai como unha volta atrás na manipulación da imaxe da muller. Iso como filósofa do feminismo. A liberación do mundo da sexualidade cae en certa obxectualización, hai unha volta ao tema da muller obxecto. A idea de Beauvoir de que a muller só pode ser libre se é autónoma, independente, segue a ser válida, e a falta de autonomía segue a estar detrás de moitos problemas, por exemplo a violencia de xénero.

No existencialismo non foi autónoma, senón debedora e dependente, do pensamento de Sartre. A súa filosofía existencialista está mediatizada pola relación sentimental entre os dous. O centro do existencialismo francés

é Sartre. Porén, *O segundo sexo* é unha obra revolucionaria. Tamén é salientable o que escribiu sobre o tema dos maiores, por exemplo *Unha morte moi doce*, que evidencia que Beauvoir tiña conciencia da situación das mulleres nas sociedades envellecidas de Occidente. [Herminio Barreiro, filósofo]

“Unha grande parte da problematización de *O segundo sexo*, é coñecido, dáse no contexto da polémica entre o feminismo da igualdade e o feminismo da diferenza. Para as defensoras do pensamento da diferenza sexual un dos elementos críticos centrais de discusión vai ser a maternidade, como expresión significativa, entenden, da aceptación por parte de Beauvoir do suxeito masculino da modernidade, rexeitando abertamente a posición que vulgan defendida pola nosa autora e subsumida baixo o rótulo de igualdade sen máis. Agora ben, en termos xerais a crítica, en boa medida descalificadora, non toma en consideración o momento, o contexto no que escribe e tampouco acerta a entender a

estratexia discursiva da autora”. “Desde posicións posmodernas ou mellor postestructuralistas, (...), resulta interesante a interpretación de Judith Butler de ‘non se nace muller, chégase a selo’. O interese vén dado aquí desde a perspectiva da categoría de xénero e no contexto da discusión e crítica desde posicións antiesencialistas, isto é, desde posicións que agora insisten en que é esencialista calquera intento de definir ás mulleres, de consideralas como grupo ou categoría unitaria”. [María Xosé Agra, filósofa. Extracto do artigo ‘Que é unha muller?’. A persistente relevancia de *O segundo sexo*, publicado na revista Andaina]

Na foto de arriba, Beauvoir e Sartre con Picasso, Leiris e Lacam. Abaixo, retrato e espido –datado nos anos cincuenta– de Beauvoir.

“É preciso que
neguen os
situación e
aos camiños
resignación. e
e unha fuxida.
non hai máis
traballar pola
Esa liberación
colectiva, es
que se conclúa a
económica
feminina” **Simón**

17 XANEIRO DO 2008 - NÚMERO 703

rdl

REVISTA
**DAS
LETRAS**

Tonhito de Poi

Algúns din que é o “Bob Dylan galego” e el contesta que hai xente demasiado dada aos porros e á cervexa. Foi mariñeiro no Gran Sol, cocñeiro do buque *Elcano*, bebedor de vocación cosmopolita nas praias de Honolulu, amante nunha reserva india do Canadá –alí descubriu, di, a comunión coa natureza–, e foi guionista, actor e, sobre todo, é o máis délebre rockeiro de Galicia. Tonhito de Poi sempre o dá todo. É así: un explorador. Desde Herdeiros da Crus –un grupo que transformou o panorama musical dos anos noventa–, até os destinos truncados da Banda de Poi –o seu intento de fusionar Galicia e Portugal a través das guitarras eléctricas–, este mariñeiro de Castiñeiras emprende agora unha segunda xuventude con

Tonhito de Poi, dándoo todo

Rasa Loba, formación nacida dalgunhas cinsas e dunha paixón a peito aberto polo directo. “Cada concerto é como a miña despedida do planeta”, asegura Tonhito, convencido de que o amor é “o único real” e de que a identidade é o que nos impide ser escravos porque “a identidade delimita a diferenza entre ser un carballou ou o encofrado duns acaroados”. Coa reprodución das letras do seu disco inédito en Rasa Loba, cunha entrevista e cun perfil realizado por Alfonso Pato sobre o home que se namoreu dunha sachadora –a súa guitarra, á que cada día lle promete amor eterno–, Revista das Letras achégase neste monográfico a un dos personaxes máis rotundos e fascinantes da cultura popular do país.

As fotografías de Tonhito de Poi foron realizadas por Antonio Hernández

“Cada concerto é como a miña despedida do planeta”

Montse Dopico/A.R. López

Tonhito de Poi está a vivir, asegura, a súa segunda xuventude, unha especie de emoción primixenia que o asalta e que non tiña nos concertos desde os tempos de Herdeiros de Crus. E a razón de esa emoción lle regresara ao corpo está en Rasa Loba, o seu último proxecto, unha formación que se nutre da “parte gamba do rock”. “Chamámonos Rasa Loba porque eses son cans que sobreviven no monte, coma nós, e non cans de palleiro que lles piden esmola aos humanos e comen, como quen di, un prato de fabas. A rasa loba vive en mandas”, explica o mariñeiro de Castiñeiros nunha improvisada entrevista en Compostela, a cidade na que pasa tres días á semana ensaiando cos seus rapaces e traballando na serie dos Tonechos.

E é que Tonhito pertence á caste dos creadores polifacéticos e a súa vida corresponde ás coordenadas dun explorador incansable. Patrón no Gran Sol, mariñeiro raso –e cociñeiro– no buque *Juan Sebastián Elcano* –lembra as súas borracheiras en Honolulu coa mirada dun gentleman cosmopolita– ou namorado que sentiu a pulsión da natureza nunha reserva india da costa oeste do Canadá, Tonhito de Poi sentiu a chamada do rock unha tarde no seu coche –oía a Jimmi Hendrix– e non puido parar desde daquela. Iso si, con escaramuzas no guión, no texto dramático, no cine e nas series de televisión, que o converteron nun popular personaxe da pequena pantalla. “A tele”, sentencia, “é hipnótica: cando levas moito tempo nela cres que o mundo é un plató”.

Agora está entregado en corpo e alma

a Rasa Loba. Co batería Tonecho España e cos portugueses Poni e Hugo Machado, rescatados da súa malograda Banda de Poi, Tonhito ultima xa o lanzamento dun disco con letras marcadas pola paixón e ritmos contundentes. “Estar en manda esixe non mostrar tanto ego. Canto máis egoísta sexas, máis só quedas. O grupo xera tanta presión que florece o mellor e o peor de todos. Pero a música vai e vén e non é de ninguén”.

Sobre todo, recuperou con Rasa Loba a “éxtase” dos directos. A xente, explica, “queda coa boca aberta e non queren saír da sala dos concertos. Nalgunhas actuacións acompañannos até o día nunha comuñón de goce máximo. Iso ocorre cando tes a sensación de ter unha banda e a sensación se transmite ao público. Tamén é certo que saímos ao escenario para dalo todo. Cada concerto é como a miña despedida do planeta”.

O contrario foi a súa experiencia na banda de Poi, un proxecto que pretendía fundir Galicia e Portugal coas guitarras eléctricas. Pero saíu mal “por cuestións empresariais e unha mazá pobre non pon san as outras. Eu perdín todos os meus cartos e moita enerxía. Sigo entendendo que Galicia e Portugal somos irmáns, pero tamén cría nos marcyanos. A ideoloxía é incompatible co corazón”. Aínda así recoñece que aprendeu moito porque está convencido de que “aquilo que non te fai feliz é un atraso” e porque colleu máis fe en si mesmo: “o medo a equivocarte faite crer na opinión dos outros e esa é, precisamente, a equivocación”.

De Herdeiros de Crus, pola contra, garda moito mellor recordo: “Sempre se-

rei Herdeiros de Crus. Era a casa nai, pero tes que saír algún día, equivocarte un pouco e perderte para atoparte. Por min volveríamos xa, pero esixiría unha dedicación exclusiva”. Desá posibilidade de regreso, o que máis temería é a “tentación que hai en todos os grupos de converterse nunha orquestra do rock. Cando fas versións de ti mesmo acabas sendo unha perversión”.

As frases, as metáforas, saen da boca de Tonhito como da boca dun poeta e, de feito, houbo alguén que o denominou “o Bob Dylan galego”. A xente, rexeita el a comparación, “fuma moito. O nome de Bob Dylan non se pronuncia en van. Non son ningún poeta e vexo o mundo desde a perspectiva da música: todo no mundo ten unha harmonía”.

Os temas de Rasa Loba son un fiel reflexo das inquedanzas deste home que confesa ter unha impronta mística e unha vocación pragmática. A ecoloxía ocupa un lugar principal entre as súas obsesións. Enténdea como unha conciencia –“saber que formas parte de todo”– e como unha evidencia: “ningún ser intelixente envelena o vaso no que bebe”. Do amor, tan presente nas súas letras, opina que é “único real” e “o conflito, en si mesmo, non resolve nada: é unha pelexa de galos. O conflito é unha falta de comprensión e cando non hai comprensión ¿de que vale discutir?”.

Tamén ten a súa propia versión da identidade, “iso que nos impide ser escravos”. A diferenza entre “ter ou non ter identidade”, reflexiona, “é a mesma que hai entre ser un carballo ou a madeira de encofrar uns acaroados”.

**Tonhito de Poi
Rasa Loba**

Rasa loba

Se estas agora coa túa chorva, que guai.
Se estas pensando “e se non viñera” mimá.
Coa fartura de rasas lobas
Que hai neste local
Non terías ningún problema en guau, guau, guau
Oh my girl

Escoita, amigo a un ex pelexo total
Eu tiña a reina que sempre quería xogar
Pero a xaneira envenenoume dunha forma brutal
Botábame coma o jalo ó milho e guau, guau, guau
Oh, my girl

Se estas agora coa túa chorva que guai
Atende dela por que el é Eva e ti Andán
E se es un lobo que anda solo
vémonos no bar
un lobo ceibo e un ex pelexo que guai, gai, guai
oh, my girl.

45 diamantes

Para min é interesante
Ter habilidade para talhar un diamante
45 kilates
Leça da palmeira esta cheia de diamantes
En Leça todo é mentira
Nin o ouro brilha nen melhora a economía
O ouro é mesmo preto
A merda do mar ten documentos
O cabo do mundo é un mundo
Que alúmbra mar a dentro
Para marcarnos o rumbo
Que limpe dunha forma total
A praia sen beiijnhos
Pola puta petrogal

Volto a leça de Palmeira
Onde trocan diamantes por garragas de cervexa
Son paciente do Fernando
Un pouquiño a pé, o resto caminando.

Busco palmeiras en Leça
Busco que este cheiro non me foda a cabeza. (bis)

Mor

Chamádeme Mor, eu son unha pedra
Chamámademe Mor, son de Antela
do mar interior da miña terra.
No mar interior na lagoa de antela
naceu meu amor ó ser de pedra,
crioume o Sol e a Lúa chea
para a gran rebelión.
Eu son un deus na terra.
Mooooooooooooooooooooooooor

O mar era doce, a terra era fresca
a língua da xente galego portuguesa.
Secaron o mar, secaron a terra
Pero non afogaron ó pobo de pedra.
Mooooooooooooooooooooooooor

Un iluminado é un soldado
que para existir ten que parir
para amar ten que criar,
un xeneral na espiña dorsal
dun exército universal
Libre e dotado para escoitar
O seu ser falar

Pide non ter que pedir

Pide non ter que pedir nada
para de pensar ou fas de ti unha empanada
Respira que é a porta de saída
Deste mundo, deste mundo de mentira

Pide non ter que pedir nada
Para de pensar e come esa empanada
Respira que é a porta de saída
Para entrar no mundo maravilla

Tócame o corpo só falando
Dame un beijinho con eses olliños, cariño (bis)

Pide non ter que pedir
Pide poder sempre dar, sempre dar.
Pide non ter que pedir perdón
Atende o que fas, faino de corazón.

Respiro e aprendo a nadar
Para poder chegar a ti, xunto a ti, Amelie.

A esta melodía boteille polvos de alegría para namorar
A esta melodía boteille polvos de alegría para tolear

45 diamantes,
Un can, unha gata e piranhas xigantes
45 xogadores
Ó redor dunha mesa de bilhar de fumadores
E dúas velas meninas
Que che dan con amor 45 almedoíns
O senhor comandante
Que me acolhe na súa casa coma se fose almirante
Aínda son un carbón
Que con bom corazón e humildade de estudante
Teña por seguro comandante
Que algún día serei un diamante

Volto a leça de Palmeira
Onde trocan diamantes por garragas de cervexa
Son a Estrela de Galiza,
Namorei da Super Bock
Unha noite con Leticia.

Busco palmeiras en Leça

¿Que fas ti ca vida que Eu che dei?
Pobre escravo desta lei
Eu son o ser da gran rebelión
O lume que arde.

Amor de guardería

Desde que che vin na guardería
souben que algún día serías miña
con aquél baby rosy tan axustado
Os tirabusóns e aquél lazo

Eu andaba tras de ti tódolos días
e ti me decías ¿por que me expías?
Porque vai ser, miña moneca
Porque estás ti mellor
Que unha chupeta ummmm, ummm.

Íamos en 7 de E.X.B.
Cando che biquei por 1º vez
Estaba tan nervioso e tan asustado
Que che babei todo o papo
Ollos grandes e boca pequena
Sacaba en todo un 10
a miña nena
e tíñasme ti tan aparbado
Que por túa culpa
non saquei o graduado.

Sete ondas blues

Rios que morren matando o mar
Manchas de fuel profanando o areal
Portos pechados ó pobos sen pan
Matan ós pobres os ricos de máis

Din que nacía ó chegar o Sol por
Entraba no mundo da luz de pink floyd
Así descubreu o seu swing vital
Namorou coa musa do clímax total

Con vibrante armonía consegue cantar
É lume na auga e pode criar
Perdoar seus pecados faino Ser deus
Agora é libre porque quixo ter fe.
Perdeuse no norte atopouse no sur.
Foise coa 7 onda de blues.
Din que tocou para Cristo e Alá
E Buda apuntouse a facer de xantar

No deixou nada escrito e colleu súa cruz
E foise coa 7 onda de blues (bis)
Din que tocou para Cristo e Alá
E Buda apuntouse a facer de xantar

Veneno medicinal

Escoita oh, my frien
A min mordeume un ninguén
E o seu veneno medicina
Para aprender
Se queres ser gurú
E non queres ir de cu
Aprende as merdas que fan o julandrús
Si che dixeron que non
Para que perdas a ocasión
Non perdes nada
Ti non es un perdedor

Non hai fracasos, hai fracasados
Non hai derrotas, hai derrotados
O diñeiro vai e ven porque non é de ninguén
O diñeiro vai e ven porque non é de ninguén.
O que fai falta é non ter que precisar del.

Xa ves son coma tu
e toda people e igual que tu
pero hai vampiros, vampiras e julandrús.
Na cama estan perdidos
só se deitan con mendigo

Eu Quero estar namorado de voçe (bis)

Es guachi, es macanuda
Ti é-la a miña rula
Meu repolo meu corazón
Quéroche un mogollón

Eu Quero estar namorado de voçé(bis)

Din que tocou para Cristo e Alá
Namorou coa Musa do Clímax total

Na guerra da auga hai heroes hai cañóns
Beber é o premio dos que están la lexión
O son dos tanques ruido infernal
alguén esta dentro tentando escapar.

Ningún home vive, si morre algún
son gotas dun mar chamado only you
matar ó inimigo é perder un irmán
alguén esta fora chamando ó portal.

No deixou nada escrito e colleu súa cruz
E foise coa 7 onda de blues (bus)
Din que tocou para Cristo e Alá
E Buda apuntouse a facer de xantar
Din que tocou para cristo e alá
Namorou coa Musa do Clímax total
Xas non hai máis discurso, máis palabra de luz
Achégase a 7 onda de blues.

o mundo das mentiras
fainos feliz.
O monte esta queimado,
o mar contaminado.
O ser humano
Todo condenado

Non, non, non, non , non ...

Non hai fracasos, hai fracasados
Non hai derrotas, hai derrotados
O diñeiro vai e ven porque non é de ninguén
O diñeiro vai e ven porque non é de ninguén
O que fai falta é non ter que precisar del.

Namorarse dunha sachadora

Alfonso Pato

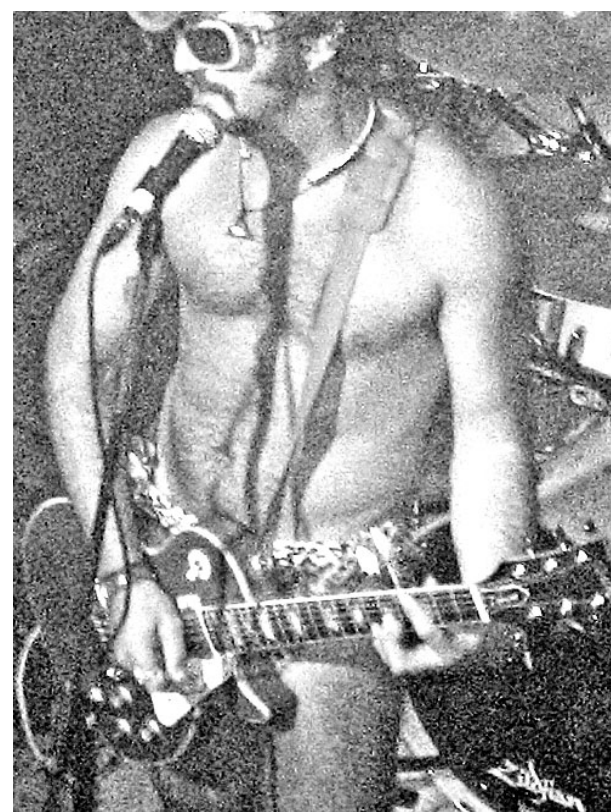
En Poi, nas terras da Barbanza, hai un mariñeiro que se namorou dunha sachadora. Logo de namorarse, fixeron un proxecto de vida, el foi deixando o mar para dedicarlle mais tempo. Para sorpresa de todos, fixéronse inseparables e a parella funcionou. Pero máis sorprendente aínda foi cando empezaron a ter descendencia, para asombro da comunidade científica internacional.

Nunca tal se vira. Empezaron a procrear tamén dun xeito singular: a sachadora paría historias, paría música, paría discos. O mariñeiro contaba increíbles historias do mar, de tipos que ían ó Jran Sol e durmían de pé na cuberta do barco, de aprendices de cociñeiro que cravaban espátulas na graxa acumulada nas paredes da cociña, ou de mariñeiros que nos portos americanos lles mexaban por enriba ós turistas desde o barco.

Mentres o mariñeiro contaba as historias, a sachadora deixábase arrolar entre os seus brazos, uns brazos fortes, dos que curtiu o mar, dos que levan tatuadas as xornadas a bordo do *Elcano* e dos que se agarraban con forza para pasar a aventura de dobrar o Cabo de Hornos.

Coa sachadora, o mariñeiro recorreu moitos mundos, moitas alegrías e moitas penurias. Desde submundos de karaoke ata inframundos de platós de televisión, pasando polos micromundos de centos de bares. A súa historia de amor sempre estivo unida á música. A música fíxoos grandes, foron ricos herdeiros, e fíxoos pequenos, son agora humildes rasas lobas, e tamén os fixo padecer algunha aventura musical, da que a amnesia selectiva non lles deixaba lembrar.

Non todo o mundo pode contar que se namorou dunha sachadora. Pero esta sachadora non é unha sachadora calquera. É Sachadora, con maiúscula, a guitarra que fixo tolear a Tonhito de Poi, aquel mariñeiro da Barbanza. Desde a primeira vez que se atoparon, cada día xúranse amor eterno.

124 XANEIRO DO 2007 - NÚMERO 704

rdl

REVISTA
**DAS
LETRAS**

A politización da lingua

Malia que todos os informes digan o contrario, o Partido Popular (PP) considera que o castelán é unha lingua ameazada nas comunidades bilingües. O dogma, preconizado polo ex presidente José María Aznar no último libro das FAES e divulgado por baróns territoriais como Alberto Núñez Feijóo en Galicia, acadou o rango de realidade tanxible cando o candidato dos conservadores á presidencia do Goberno, Mariano Rajoy, anunciou que o seu programa incluírá unha lexislación específica para garantir o ensino do castelán, algo que polo demais xa recolle a Constitución e, por certo, en detrimento de idiomas cooficiais como o galego. Rajoy abría, deste xeito, a batalla da politización do idioma e

A politización do idioma

Montse Dopico/A.R. López

o seu uso como arma electoral, unha estratexia que lembra a posición radical do nacionalismo español e que parece dirixida a contentar as bases electorais do propio PP, asentado especialmente en áreas monolingües. As FAES parecen ser os cociñeiros desta estratexia, que se une a un discurso protagonizado pola confrontación, pero tamén é a evolución coherente dun home, Mariano Rajoy, que se negou a falar galego cando foi vicepresidente da Xunta e que sempre amosou unha visión provincialista de Galicia no contexto de España. As páxinas que seguen son un percorrido polo campo dunha batalla que parecía extinguida... até que chegou Rajoy.

Aires de guerra

O Partido Popular (PP) abriu a campaña para as xerais do nove de marzo cunha carga de profundidade: o uso do idioma como arma electoral. En consonancia coa súa mensaxe de que España rompe, de que a familia tradicional quebra e de que existe unha estratexia para desbaratar a base cristiá da sociedade, o partido liderado por Mariano Rajoy lanzou a tese de que o castelán está en vías de extinción por culpa dos idiomas cooficiais, usurpadores en certo modo duns privilexios que se remontan á unificación do Reino de España e que o franquismo converteu en insignia do seu réxime nacionalcatólico.

O recurso da confrontación lingüística non foi nunca alleo aos principios do PP, pero con Mariano Rajoy rompe unha dinámica de convivencia que lle permitira a Manuel Fraga, por exemplo, desenvolver en Galicia unha política lingüística homologable sen que iso significase dotala de eficacia. De feito, durante as catro lexislaturas de Fraga –que cuñou a tese do “bilingüismo harmónico”–, a presenza social do galego descendeu algo máis do sete por cento, mentres que o molonolingüismo en castelán medrou en case o dez por cento. No caso das capas máis novas, os índices volvéronse aínda máis alarmantes, segundo varios informes, e amosan unha progresiva desgaleguización no tránsito da familia á escola, cunha proporción tamén favorable ao castelán na aprendizaxe da lectura e a escrita nos ámbitos do ensino infantil e de primaria.

Esta situación foi a que impulsou á actual conselleira de Educación, Laura Sánchez Piñón, a deseñar un ambicioso programa para equiparar o

uso do galego e o castelán na escola. É o xa célebre Decreto do uso do galego no ensino, moi contestado pola asociación Galicia Bilingüe e o propio PP, que a última hora se descolgou do consenso parlamentario para impulsar esta norma.

Con ese inesperado xiro –Fraga apuntárase o tanto de promover, ao último do seu goberno, o Plan de normalización lingüística, no que o decreto se apoiaba–, o Partido Popular anunciaba xa que a confrontación lingüística ía ser o eixe da súa campaña electoral. E mesmo antes de que Mariano Rajoy desenvaiñase oficialmente as espadas, o líder do PP en Galicia, Alberto Núñez Feijoo, acirrou a cuestión cunha intervención incendiaria ante deputados, alcaldes e voceiros do partido. A consigna que lles transmitiu foi que debían atacar o decreto porque trata –dixo– de “impoñer unha

lingua” por medios que non dubidou en comparar co franquismo, similitudes que xa empregara meses atrás a portavoz do PP na Comisión de Educación do Parlamento, a ex conselleira Manuela López Besteiro, para xustificar o seu rexeitamento do decreto.

Pero Núñez Feijoo foi máis alá de lanzar consignas e ensinou os cairos cos agoiros dunha confrontación que el mesmo se encarga de axitar e expandir: “Estamos preocupados polo que se poida xerar

contra o galego pola política irresponsable da Xunta [para apoiar o galego]”.

Con todo, a estratexia semella saír cociñada das lareiras do ex presidente José María Aznar no seu castelo neocon das FAES. Foi, precisamente, Aznar quen proclamou desde Cataluña –durante a presentación do libro editado polas FAES *¿Libertad o coacción? Políticas Lingüísticas y nacionalismos en*

Anxo Quintana: Igualdade xurídica

O vicepresidente da Xunta, Anxo Quintana, responde á estratexia do PP na confrontación lingüística cunha oferta de diálogo: que defendan “a igualdade xurídica” para o galego e o castelán, “hoxe inexistente”. Quintana sinalou que todos os cidadáns teñen a obriga de coñecer e o dereito de usar o castelán como idioma oficial do Estado. Porén, engadiu, “no caso galego só temos dereito a usalo, pero en ningún caso se obriga a coñecelo. Iso fai que en moitas ocasións os que queremos falar en galego non poidamos usar ese dereito”, contrapuxo.

M. López: “Falta de sentido común”

A secretaria xeral de Política Lingüística, Marisol López, criticou duramente a actitude de Mariano Rajoy e do PP para “facer bandeira política coa lingua”. Marisol López considera especialmente preocupante que se propoñan promulgar unha lei para protexer especificamente o castelán “cando existe unha Constitución que o protexe expresamente e, ao mesmo tempo, garante o pluralismo das diversas linguas do estado”. Para a secretaria xeral, o balbordo que arma o PP é soamente unha “estratexia electoral” e sería “unha falta de sentido común” que os seus obxectivos fosen máis alá da propaganda.

Na imaxe, Mariano Rajoy, Núñez Feijóo e Xosé Luis Baltar, presidente da Deputación de Ourense, durante o enterro de Cuiña o pasado decembro. Foto de Ramón Escuredo

en España- a guerra total ás políticas lingüísticas desenvolvidas nas comunidades bilingües. “Non é posible ble asumir”, dixo, “novas voltas de rosca en contra da nosa lingua común, a de todos, como as que se propón no País Vasco e Cataluña”. Nesas comunidades, como en Galicia, existe ao seu xuízo “un grave problema de liberdade” e “acentúan o seu peso como instrumentos de coacción”,

O libro, coordinado por Xavier Pericay con achegas de recoñecidos teóricos do PP como Jon Juaristi, Armando de Miguel e Valentí Puig, apunta a tese de que os nacionalistas utilizan as políticas lingüísticas como un instrumento máis ó servizo do seu proxecto político, incumprindo o artigo 3 da Constitución, cando di que o castelán é a lingua oficial do Estado. Os nacionalistas, engaden “apropriáronse da lingua como instrumento de coacción e coerción para todos aqueles que non comulguen co seu credo”, cuestión que lles serve de aval para reclamar queo Estado recupere a competencia na promoción e defensa da lingua española. Calquera destes argumentos parecen corresponder máis aos obxectivos internos do PP para apropiarse do castelán como proxecto político que á opaca realidade do nacionalismo periférico.

Por que Mariano Rajoy apretou sen dúbidas os dictados das FAES e de Aznar non é un segredo. A súa escasa simpatía polo galego foi sempre manifesta e nunca ocultou a súa femencia no centralismo. Xa na súa etapa como vicepresidente da Xunta –entre 1985 e 1987–, sentou un precedente inquietante naqueles balbucintes tempos de autonomía: malia o seu cargo, negouse a falar galego. Mirándoo ben, tampouco era sorprendente: Rajoy volvía a Galicia como emisario de Madrid para tratar de neutralizar o levantamento de Xosé Luís Barreiro contra o entón presidente da Xunta, o conservador Xerardo Fernández Albor, e consideraba a súa presenza en Galicia como un mero trámite. Os seus obxectivos, xa entón, albiscaban horizontes xeográficos máis extensos e anceisaba a presidencia do Goberno español.

Como a súa negativa a falar galega acabou por resultar escandalosa, Rajoy buscou un recurso que lle permitise sortear as dificultades temporais e confesou publicamente que estaba estudando galego para falalo correctamente. O tempo non

permitiu comprobar se as súas palabras eran as atinadas: pouco despois regresa a Madrid. Aínda hoxe, o galego segue sen sen soar na súa boca.

Os periodistas que o trataban naqueles anos non dubidan en subliñar que Rajoy era un político accesible, moi natural nas súas intervencións, incluso moi divertido e cun grande sentido do humor, características estas que continuaron a serlles propias até que o inesperado triunfo de José Luís Rodríguez Zapatero lle arrebatou a presidencia de España. Porén, naqueles anos oitenta, moitos lembran tamén que a actitude do actual candidato do PP era de aberta belixerancia coas linguas cooficiais e que en privado manifestaba a súa admiración por Fernández de la Mora, autor de *El crepúsculo de las ideologías* e un dos máis escintilantes ministros de Franco.

Nos últimos catro anos de opoisición, ademais, o seu carácter e habelencias políticas modificáronse drasticamente. Cando foi vicepresidente da Xunta, todos o consideraban un home que neutralizaba conflitos e relaxaba tensións, capacidade esta que lle valeu ser elixido o sucesor de Aznar –fronte a Rodríguez Rato– cando de novo desembarca en Galicia para desactivar a bomba de relojería do *Prestige*. Foi nesa última misión de rescate para o PP galego onde as súas mañas para sortear os perigos –os seus célebres “hilillos”– perderon eficacia e a súa estrela deixou de sinalarlle o camiño do éxito.

Para aqueles periodistas que o escoitaban engaiolados no Parlamento de Fernández Albor, queda moi pouco daquel rapaz atildado e enxeñoso. A idade porporiconoulle o rictus amargo da derrota e as súas

xustificacións de prestidixitador infalible deixaron de resultar convincentes. Agora el é o que crea o conflitos, aseguran, e o que se amosa incapaz de tomar decisións. A súa soa presenza é a garantía de que a festa vai ser unha ruína, atordoado por liñas políticas que o manexan a el como a un títere e que o levan mesmo a levantar o machado de guerra na confrontación lingüística. A súa debilidade queda demostrada, segundo estes periodistas, cando aposta por instaurar un estado bilingüe castelán-inglés para contrarrestar con pátinasd e pragmatismo os apoios ao galego: a outrora esperanza lúcida da dereita española entrégalle o campo de batalla ao que é, precisamente, o principal inimigo do castelán a nivel internacional.

Na imaxe de arriba, Rajoy con Fernández Albor no Parlamento durante o tempo no que eran vicepresidente e presidente, respectivamente, da Xunta. Abaixo, Rajoy na noite na que perdeu as eleccións á presidencia de España no 2004 acompañado por José María Aznar

Unha filosofía errada?

“A ideoloxía do bilingüismo harmónico supón, na práctica, unha negación da planificación como instrumento real e práctico de transformación da realidade lingüística galega”. O profesor da Universidade de Vigo **Anxo M. Lorenzo** concluíu con reflexións coma esta a súa intervención no Congreso Mundial de Políticas Lingüísticas celebrado en Barcelona no ano 2002. “Os obxectivos normalizadores son moi limitados e aparentemente insuficientes, teñen escasa incidencia para deter o avance da substitución lingüística ou para conseguir a regaleguización dos sectores sociais que xa abandonaron o galego”, explicaba entón este experto en sociolingüística.

Nun momento no que o PPdeG non dubida en sumarse á utilización por Mariano Rajoy do idioma como arma arreboladiza da contenda electoral, estudos

como os de Anxo M. Lorenzo revélanse especialmente esclarecedores da estratexia dos populares galegos con respecto á lingua propia do país.

A tese do “bilingüismo harmónico” foi o alicerce ideolóxico que sustentou a actuación do PP galego en materia de política lingüística durante os seus 16 anos de goberno. “Promoción do propio e cooperación no común son as dúas

bases dos desexos lingüísticos da xeneralidade do pobo galego. A conxunción destes anxeios pode entenderse no desenvolvemento social do bilingüismo harmónico”. O que foi director xeral de Política Lingüística ente o 1989 e o 2000, **Manuel Regueiro Tenreiro**, resume deste xeito nun artigo dispoñible na rede o ideario do “bilingüismo harmónico”.

A política lingüística do PPdeG non logrou conter tendencias que agromaran xa antes dos gobernos de Manuel Fraga. “Durante os vinte anos de presenza da autonomía e da Lei de normalización lingüística, asistimos a un proceso social de fondo de substitución lingüística: o galego foi deixando de ser a cada paso a lingua inicial e principal da poboación”, constata o volume I da obra *O Proceso de Normalización do idioma galego (1980-2000)*, coordinada por **Henrique Monteagudo** e **Xan M. Bouzada**.

“Ao longo dos trinta ou corenta últimos anos estase asistindo a un descenso sostido do uso social da lingua galega asociado a que na transmisión interxeracional de pais/nais a fillos/as o galego tende a usarse tendencialmente menos que o castelán. Esta situación lingüística vén

derivada do proceso que poderíamos denominar de ‘modernización’ da sociedade galega nestes anos, caracterizado por un descenso acusado das dedicacións aos sectores primarios e a caracterización rural da sociedade”, recolle este mesmo libro.

“A Administración galega ao longo destes anos ten como obxectivo central que non exista conflitividade social polos usos idiomáticos”, aclara este ensaio, para matizar despois que “a maioría das accións desenvolvidas dende a Xunta teñen que ver coa capacitación lingüística en galego e co incremento do prestixio de cara á mellora das actitudes sobre a lingua galega; pero escasamente se formulan accións que tendan a frear a perda de galegofalantes e só timidamente orientadas a gañar novos ámbitos de uso”.

Os resultados da política lingüística do PP veríanse, deste xeito, e segundo a interpretación de boa parte dos máis prestixiosos lingüistas do país, limitados pola propia filosofía que a animou, o “bilingüismo harmónico”. “O obxectivo xeral perseguido é a promoción do galego sen que afecte á posición social do castelán. Para iso, o que se fomentan son os cambios individuais, a decisión do individuo para aceptar a presenza

do galego no seu repertorio lingüístico, pero sen presión ou imposición, incluso nos casos de ámbitos regulados”, asegura Anxo M. Lorenzo no artigo antes citado.

“Procúrase a ambigüidade na lei para favorecer espazos de consenso mínimos. Compróbase que houbo unha ineficacia das políticas lingüísticas da Xunta de Galicia en canto ao mantemento e á recuperación dos usos do galego”, advirte o politólogo **Xaime Subiela** nun ensaio que publicou no 2001.

As teses do “bilingüismo harmónico” son facilmente recoñecibles nas demandas do colectivo Galicia Bilingüe. “La Administración debe abstenerse de imponer hábitos lingüísticos a los ciudadanos, y de establecer cuotas mínimas de hablantes. Cualquier coacción o imposición en este sentido debe ser rechazada, por constituir una clara vulneración de su libertad individual”. “Creemos que sólo los hablantes de las lenguas son sujetos de derecho, y no las lenguas en sí. En este sentido reiteramos nuestro más profundo respeto por todas las lenguas y sus hablantes”. Son algúns dos principios que defende esta asociación no seu web.

A filóloga **Ana Iglesias** analiza no seu ensaio *Falar galego: no veo por que*, publicado no 2002, o discurso da “imposición” da lingua. “A capacidade discriminante no mundo laboral e económico constitúe un dos criterios máis importantes na valoración das mesmas e é o que converte o castelán nunha lingua superior ó resto. En consecuencia, as políticas lingüísticas que apostan claramente por unha revalorización das linguas propias perseguen este fin como un dos seus obxectivos prioritarios”, comenta.

“De aí que as linguas diferentes do castelán se valoren como un mérito máis –en ocasións de carácter eliminatorio– no acceso ó mercado laboral. Por outra parte, estas linguas convértese en vehiculares en parte ou na totalidade do ensino obrigatorio. Estas medidas pretenden a normalización das linguas propias, converténdolas en linguas de pleno dereito nos seus territorios, ó mesmo nivel co castelán nas comunidades monolingües”. Non obstante, engade, “estas medidas percíbense desde outro punto de vista como unha ameaza”.

Ana Iglesias demostra neste libro que, a pesar de que en Galicia a función discriminante da lingua é moi reducida, está moi estendido na sociedade un dobre discurso, que as enquisas non detectan, que no nivel manifesto defende o multilingüismo, pero no fondo rexeita as medidas de potenciación real das linguas propias. “O discurso da imposición parte dunha ideoloxía xerárquica que prioriza a lingua estatal (o castelán) por encima das periféricas. Por outra banda, desde o punto de vista político, baséase nunha ideoloxía unitarista do Estado”. Os defensores do discurso da imposición “considéranse discriminados na medida en que interpretan a obriga de coñecer a lingua propia da Comunidade como un instrumento de discriminación” dos monolingües castelanfalantes fronte aos bilingües. (...) O discurso da “libre elección” é a outra cara da “imposición”.

O ámbito da educación

No eido educativo, a obrigatoriedade de estudar galego foi establecida no ano 1979. Un decreto do ano 1983 abre a posibilidade de utilizar o galego como lingua vehicular. No 1986, unha circular da Dirección Xeral de Política Lingüística determina o emprego do galego no ensino de Ciencias Sociais nos ciclos Medio e Superior de EXB, e dúas materias, polo menos, no ensino medio, iniciativa despois rebaixada por unha sentenza do Tribunal Constitucional.

“Estes informantes afirman que escolleron persoal e libremente a súa lingua de uso habitual, demostrando así que non son conscientes das presións que exerce o contorno nesta suposta elección”, comenta Iglesias.

Todas estas dinámicas de pensamento están moi relacionadas coa propia filosofía que orientou a política lingüística galega, e co xeito no que se construíu a lexislación na que se apoia. A propia Constitución española recoñece unha cooficialidade disimétrica con preeminencia do castelán, pois establece que “todos os españois teñen o deber de coñecer e o dereito de usar” o español, confinando a oficialidade do resto de linguas do Estado ás súas respectivas comunidades autónomas.

O Estatuto de Autonomía do 1981 define o galego como a “lingua propia” de Galicia, e recolle o dereito, non o deber, de coñecer e usar ambos idiomas, o galego e o castelán –cuestión de novo debatida no último, e frustrado, intento de mudar o noso Estatuto, o pasado ano–. Unha resolución do Tribunal Constitucional impediu, no 1986, que a Lei de normalización lingüística galega, do 1983, introducise o deber de coñecer o galego.

Henrique Monteagudo e Xosé. M. Núñez Seixas analizan nun artigo publicado no 2001 pola Universidade de Bos Aires as eivas desta lei: “a non explicitación máis detallada dos deberes dunha serie de categorías de persoas e entidades, tales como os funcionarios da administración” e “a non explicitación dos dereitos dos individuos e entidades en tanto que administrados”, xunto á “insuficiente atención ao ámbito económico-laboral”, no marco dunha política lingüística “feble e de orientación lingüalista”, –que sitúa o foco do problema en consideracións lingüísticas e non sociais–.

De feito, segundo sinalan estes autores, “na Administración autonómica, a situación do galego é típica dunha lingua oficial, pero non operativa e de traballo”. O articulado desta lei, poderíamos engadir, está inzado de declaracións de intencións.

Un decreto moi contestado

Un novo decreto, do ano 1995, tenta ampliar a marxe de utilización do galego como lingua vehicular, obxectivo que se reforza co decreto do 2007, amplamente contestado desde o PP. Desde o colectivo Nova Escola Galega critican deste último decreto que non defina “procedementos que conduzan a un avance e consolidación do proceso normalizador” senón “medidas de promoción ou paliativas de déficits na aplicación da normativa anterior”.

A planificación lingüística do Goberno galego tivo un dos seus eixes principais na creación dunha serie de organismos: a Dirección Xeral de Política Lingüística, adscrita á Consellaría de Educación, e na actualidade substituída pola Secretaría Xeral de Política Lingüística, dependente de Presidencia, a Real Academia Galega, o Instituto de lingua Galega e o Centro Ramón Piñeiro. Tamén algúns concellos e institucións educativas, como as universidades, crearon departamentos ou servizos de normalización lingüística. A intervención privada foi e segue a ser tanto, ou se cadra máis importante, que a pública no ámbito da normalización: colectivos como a Mesa pola Normalización Lingüística, a Asociación de Funcionarios para a Normalización Lingüística, Nova Escola Galega, Asociación Socio-Pedagóxica Galega, asociacións culturais, compañías de teatro, grupos musicais, escritores, nos últimos anos centros sociais autoxestionados... contribuíron a dinamizar o galego.

Da sociedade agromaron tamén as voces máis críticas coa política lingüística oficial. O proceso de revitalización social e institucional do galego iniciado nos anos 60 e 70 veu da man das fortes reivindicacións sociais e políticas, e tivo como principal consecuencia a oficialización, xa na democracia, da lingua galega, coa súa introdución, aínda que por agora insuficiente, en ámbitos de prestixio dos que ata entón se mantivera afastada, como a educación, o ensino ou os medios de comunicación -responsables destes últimos seguen a atribuír o escaso uso do galego a motivos comerciais e a recibir axudas da administración para o fomento desta lingua sen aumentar o seu emprego-.

Nos albores do goberno do PP, xa se levaba tempo discutindo a filosofía que debía inspirar a política lingüística. A filóloga e ex deputada do BNG **Pilar García Negro** avogaba no 1991 polo “monolingüismo social” en galego –é dicir, o emprego da lingua propia dun xeito normalizado en todos os usos sociais– para rachar a diglosia nos galego-falantes espontáneos e reintegrar o galego na poboación español-falante, mentres o español quedaría como lingua relacional e de coñecemento cultural en materia do ensino. Teses opostas ás do “bilingüismo harmónico” do PP.

O debate chegou ata hoxe. “Necesitamos

umha normalizaçom real, e temos umha virtual. Precisamos de umha normalizaçom como a que já está a ser aplicada ao espanhol nas nossas universidades, nas instituições municipais, nos tribunais, nas empresas, na sanidade, nas salas de cinema, nos estádios de futebol, nos jornais e nos restantes meios de comunicaçom, públicos e privados. Está todo tam inventado que só necesitamos a normalizaçom aplicada ao espanhol em qualquer território de populaçom espanholfalante, como Santander, Valhadolid, Sevilha ou Albacete”, apuntaba o profesor de lingua e membro de Nós-UP **Maurício Castro** nun artigo difundido recentemente na rede.

Para o presidente da Mesa pola Normalización Lingüística, **Carlos Callón**, o problema é que “a Secretaría Xeral de Normalización Lingüística mantén unha serie de inercias herdadas dos gobernos do PP. Non se está a facer unha política lingüística de verdade, senón políticas de homenaxe á lingua e publicidade. As medidas a tomar están xa aprobadas no Plan xeral de normalización lingüística, que non se está a cumprir. Falta vontade por parte de Presidencia, con orzamentos e prazos, e planificación”.

“Se o PP quere falar de imposición da lingua, terá que referirse ao franquismo e ao fraguismo, que fixo o mesmo pero dun xeito máis narcotizante. O que se impuxo foi o español. Abonda con dar un paseo pola rúa para ver a realidade, e mirar a situación no ensino, medios de comunicación, cinema, administración... Os falantes de galego non poden vivir con normalidade en galego. Hoxe Vicepresidencia e a Consellaría de Industria salientáanse máis na defensa do galego que a secretaria de Política Lingüística”, precisou.

En semellantes termos se expresa o fundador da Mesa, **Xosé Manuel Sarille**. “Son varios factores, pero o feito de que non haxa vontade política é algo que se vén repetindo desde hai moito tempo, e esa falta de vontade ata agora estaba demostrado que non a tiña o partido que gobernaba Galicia, o PP, pero, neste momento, ó cabo de dous anos de Goberno, vese que son todos os partidos os que teñen exactamente a mesma actitude con respecto á lingua”, afirmaba hai uns días nunha entrevista concedida por mor da publicación dun ensaio sobre o tema.

Tamén existe certa controversia con respecto aos principais eixos arredor dos que debe xirar a política lingüística. O presidente da RAG, **Xosé Ramón Barreiro**, facía hai uns meses unhas declaracións nas que reclamaba a aplicación de “todo o paquete de normalización lingüística que estaba aprobado xa pola anterior Xunta e polo Parlamento e, ademais, por unanimidade”, ao mesmo tempo que poñía en dúbida a eficacia de actuar só no eido da educación.

Diversos colectivos teñen sinalado, a este respecto, a relevancia de facer cumprir as leis sobre o uso do galego nas aulas e na administración en xeral.

Segundo a Asociación de Funcionarios pola Normalización Lingüística, a través de **Xosé González**, “a Administración que máis se ten normalizado é, sen dúbida, a local. Hoxe no 95% dos concellos a lingua galega está nun grao bastante elevado de utilización. Quedan, porén, áreas nas que aínda non se avanzou, a saber: nas relacións cos órganos xurisdiccionais da Administración de Xustiza e notariado, e coas empresas e profesionais encargados de redactaren as normas de planeamento urbanístico”.

“Consideramos”, aclara este colectivo, “que a achega dos servizos de normalización lingüística foron pouco eficaces. As persoas que os rexentan son na súa totalidade filólogos e esta disciplina é unha eiva importantísima para poder apreixar unha realidade social máis complexa. Evidentemente un licenciado en filoloxía non ten coñecementos de materias tan importantes como o dereito, socioloxía ou economía para abri-lle á lingua outros horizontes que non sexan os literarios”

“Na Administración de Xustiza será necesario que o Ministerio de Xustiza faga posible que o programa Libra, utilizado polos servizos informáticos desta Administración, admita o uso da lingua galega. Por outra banda, sería preciso que os servizos lingüísticos do Tribunal Superior e das Audiencias se innovasen e fosen máis dinámicos, frecuentando xulgados para avezar o funcionarios na utilización das ferramentas informáticas que fan posible o uso da lingua galega”, segundo esta asociación.

Alén disto, é necesario, segundo os expertos, fornecer espazos para favorecer o desenvolvemento da vida cotiá en galego, con medidas que non queden só en campañas

publicitarias e cursos de lingua. Desde esta perspectiva, cobran especial significación a normalización do galego no mundo da economía, os servizos sociais, o ocio e tempo libre...

O profesor de Lingüística na Universidade de Vigo **Fernando Ramallo** opina que “no sector socioeconómico houbo poucos cambios co novo Goberno, pero debemos ser prudentes na comparación, pois son 16 anos contra só dous. Seguimos no escenario de pouca intervención. Poderíase facer unha regulación, modificando a lexislación vixente, polo menos para as empresas que manteñen unha relación coa Xunta a través de convenios, concesións... Co resto das empresas, pouco máis poden facer que campañas, asesoramento...”.

Desde a CIG, **Manuel Mera** indica que “as clases dominantes exprésanse hexemonicamente en castelán. Hai unha presión desgaleguizadora por parte da patronal, que non emprega o galego nas rotulacións, relacións comerciais... Os traballadores, no nivel coloquial, si empregan o galego. O uso desta lingua está moi estendido na industria, construción, pesca, minería... e é menor nos servizos, aínda que isto varía

segundo tamaño da empresa, lugar onde está ubicada...”.

A secretaria xeral de Política Lingüística, **Marisol López**, asegura, pola súa banda, que “este ano tratamos de actuar en dúas liñas fundamentais: a transmisión familiar a as novas tecnoloxías. Mellorar as competencias lingüísticas é importante, pero para recuperar o uso do galego é necesario facer máis. Por exemplo, a nosa campaña de accións orientada á xuventude vai na liña de prestixiar a lingua e de promover espazos para o seu uso. Non podemos impoñer o galego, temos dúas linguas oficiais. O que nos diferenza con respecto ao anterior Goberno é, por unha banda, que nós tentamos actuar en todos os ámbitos da sociedade, e non só na educación, porque temos unha concepción transversal da política lingüística -fíxate que agora política lingüística está integrada en Presidencia, e antes formaba parte da Consellaría de Educación-. Por outra banda, nós si temos vontade de aplicar o Plan de Normalización Lingüística, o que ocorre é que iso non se consegue nun ano. Hai especialistas que falan incluso dun prazo de 10 anos”, comenta, por último, Marisol López.

31 XANEIRO DO 2005 - NÚMERO 705

rdl

REVISTA
**DAS
LETRAS**

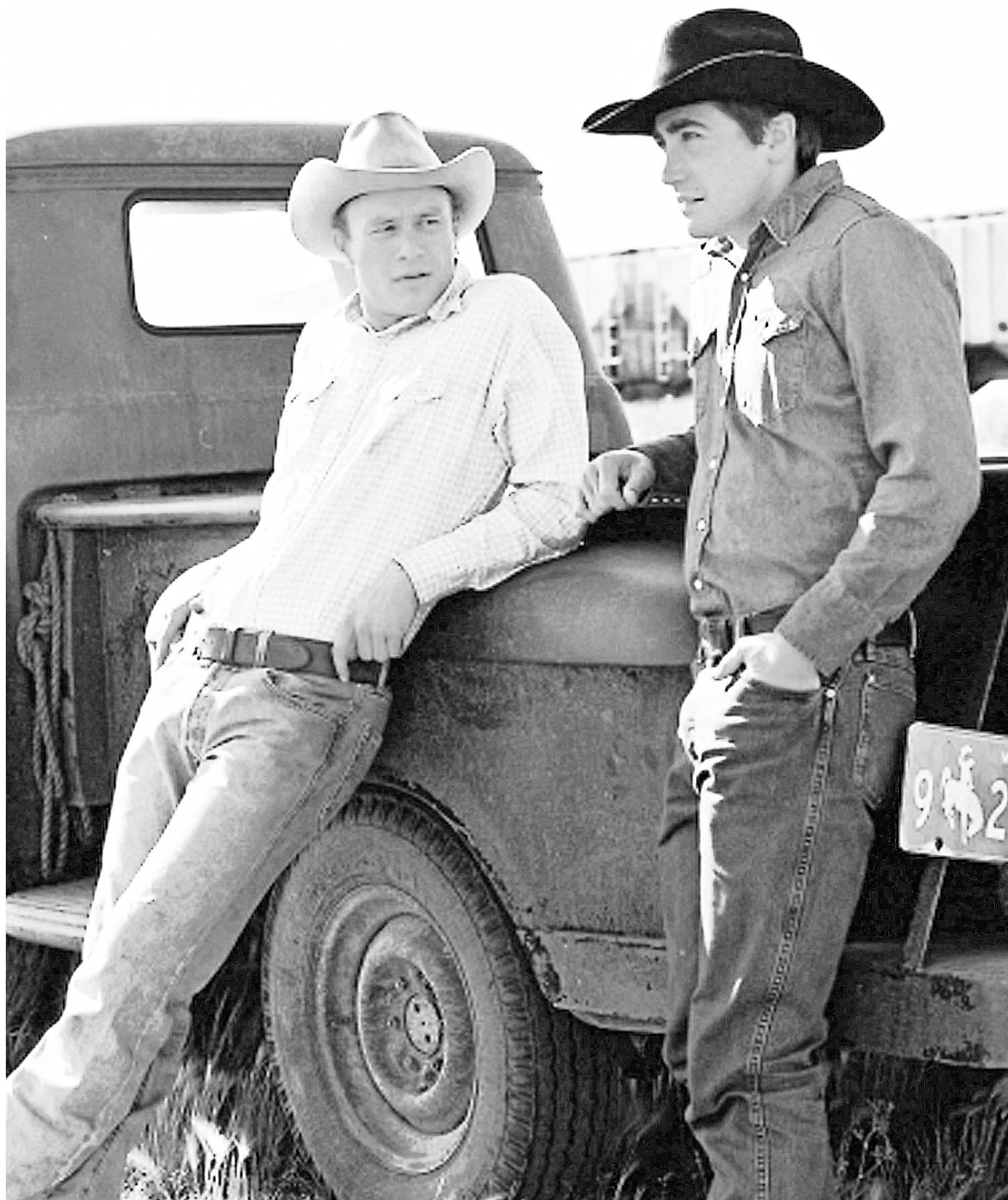

Novos e mancados

Creadores malditos. Mozos marcados polo don da xenialidade e mancados pola angustia. Mulleres que querían saír do cárcere da invisibilidade e desafiaron o seu tempo. Rapaces viciosos. Rapaces exploradores. Rapazas hedonistas. Rapazas de intelixencia deslumbrante. Rapaces tan fermosos que daban calafríos miralos. Músicos, actrices, poetas, soldados, escritores. O amor surcando sempre as súas vidas como se fose osíxeno... até que ao final o osíxeno lles faltou a algúns e a outros respirar se lles antollaba demasiado abafante.

Morrer... para contalo

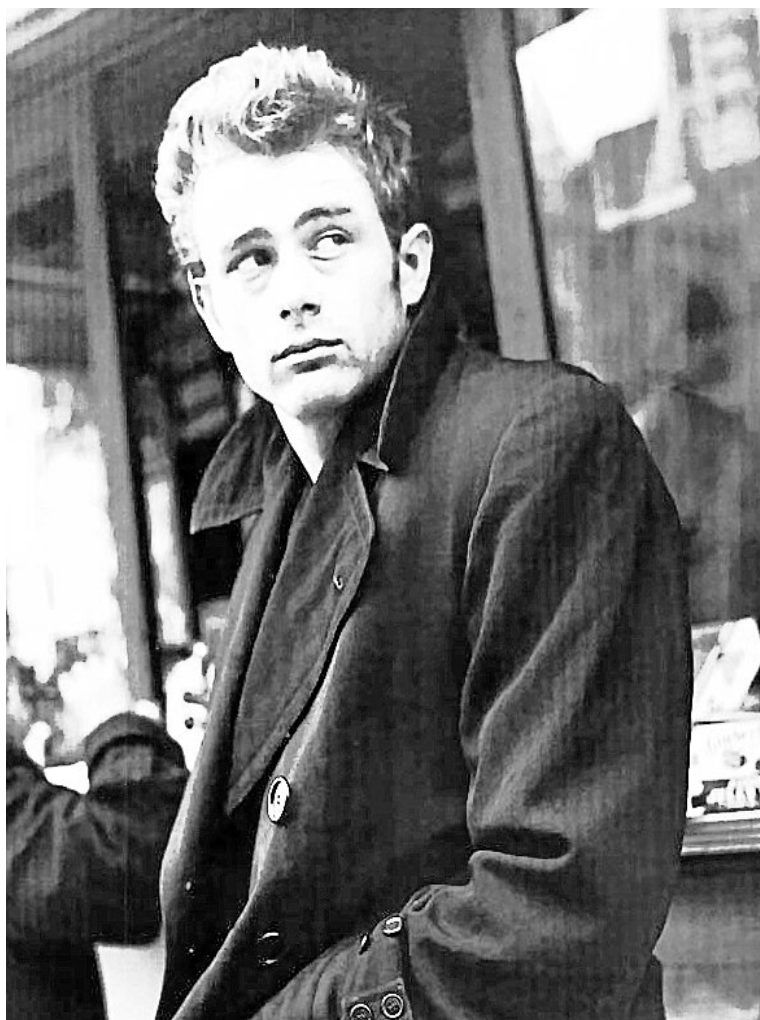
Moitos foron fieis aos principios do rock and roll – “vive rápido, morre novo e serás un cadáver fermoso” – pero tamén os houbo que a vida se lles esgotou a contragusto, en pleno apoxeo da fama. Esa morte, porén, foi a definitiva consagración de todos. Buscaban sempre e ían ao límite das súa resistencia para volver coas mans limpas. Tamén se tiraban polo tobogán da vida e sentían a plenitude duns corazóns que, en realidade, eran máis fráxiles que os seus latexos. A morte de Heath Ledger reviviu as súas lendas e estas páxinas son o crónica daqueles que morreron... para contalo.

Heath Ledger, o vaqueiro

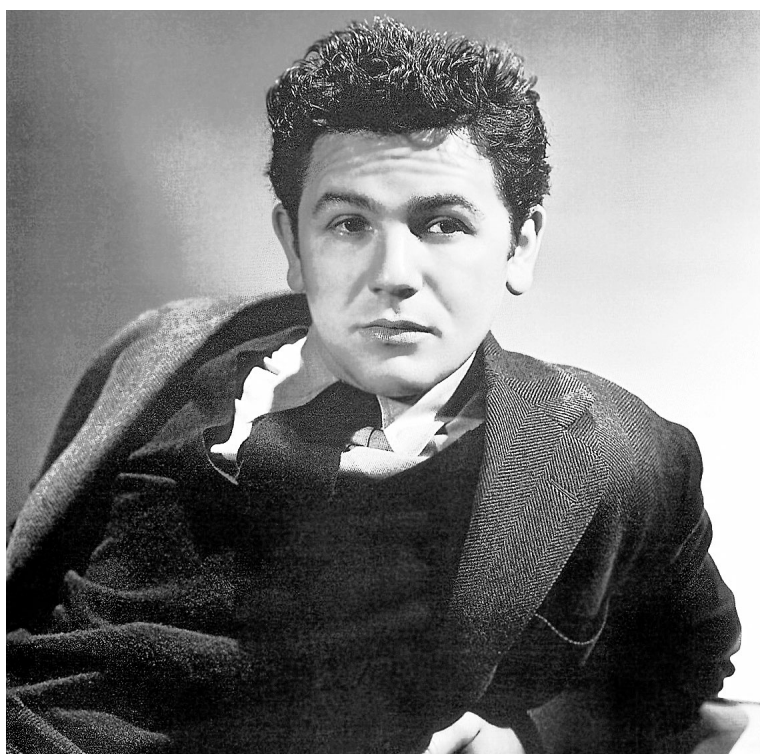
Unha soa interpretación, a do vaqueiro Ennis del Mar no filme *Brokeback Mountain* de Ang Lee, serviulle ao actor australiano Heath Ledger para converterse nunha estrela e a súa morte, inesperada, aos 28 anos, acabou por colocar esa estrela no firmamento do celuloide inmortal. Home de mirada tortuosa, de traxectoria irregular e de apaixonante personalidade aditiva, Ledger apareceu morto no seu piso de Manhattan, espido, boca abaixo e rodeado das máis diversas pílulas, sobre todo antidepressivos e somníferos. Tamén tiña ao seu carón o turulo dun billete de vinte dólares. Nos próximos días, a autopsia definitiva aclarará as casuas. De momento, a policía fala de sobredose, talvez involuntaria ou talvez –rumorea a prensa– froito dunha insania: estaba obsesionado co músico británico **Nick Drake** e pretendía realizar un filme biográfico sobre el. Drake faleceu no 1974 dunha sobredose de antidepressivos. Porén, a Ledger sempre lle gustou inxerir e, segundo os rumores, a relación coa actriz Michelle Williams –á que coñeceu precisamente na rodaxe de *Brokeback Mountain*– acabou sendo un desastre pola súa afección ás drogas. Ang Lee –un director implacable, perverso incluso na súa estratexia para propiciar tensións sexuais– chega a suxerir que a relación de Ledger e Williams non estaba, en realidade, fundamenta nunha base sólida: “El refuxiouse en Michelle”, dixo, “porque talvez eu insistía demasiado en aproximar a Ledger e Gyllenhaal”, o outro protagonista dunha película que narra a represión moral da sociedade americana a través do asfixiado idilio entre dous vaqueiros. Trátase dunha das historias de amor máis conmovedoras da historia do cine e Heath Ledger é, sen dúbida, o rostro dun dos homes que con maior paixón e desasosiego amou nunha pantalla.

Na imaxe, Heath Ledger e Jake Gyllenhaal nunha das escenas de *Brokeback Mountain*, de Ang Lee

James Dean, o rebelde

Era introvertido, rudo, melancólico e apaixonado, como os personaxes que interpretou. Hoxe, 52 anos despois da súa morte, James Dean segue a ser o símbolo da célebre máxima “vive rápido e morre novo”, un rapaz rebelde que quixo romper as convencións morais de Hollywood e que na súa fulgurante carreira –só participou en sete filmes, catro deles de xeito anecdótico– logrou crear ao seu redor unha auréola de ser tocado por unha caste de don sobrenatural. Durante a rodaxe de *Xigante* –cerna da súa lenda xunto *Ao leste do Edén* e *Rebelde sen causa*– fumaba marihuana e o director do filme, George Stevens, tivo que suprimir varios planos porque se lle notaba na mirada o aire ausente. Morreu no 1955, aos 24 anos, mentres pilotaba o seu porsche 550 Spyder. O grande amor da súa vida foi a actriz italiana **Pier Angeli**, que o deixou pola presión da súa familia para casar co cantante Vic Damone. Este matrimonio só duraría dous anos. A propia Pier Angeli, nunha traxectoria errática que a levou a participar mesmo en películas eróticas, suicidouse aos 39 no 1971 cunha inxesta de barbitúricos.

John Garfield, o comunista

John Garfield era unha das estrelas máis rutilantes da industria de Hollywood dos anos 50 até que o senador McCarthy comezou a remexer nas súas compañías e lle arruinou a vida a este actor de orixe xudía e sempre preocupado polas causas sociais. El negou que fose comunista e rexeitou delatar a calquera dos seus compañeiros durante os interrogatorios aos que foi sometido. A presión foi tal que comezou a ter crises periódicas e morreu aos 39 anos, no 1952, dunha trombose. Para a historia deixou memorables interpretacións como *O lobo de mar*, *Corpo e alma* ou a inesquecible *O carteiro sempre chama dúas veces*, de Tay Garnett, que o converteu nun mito sexual xunto a Lana Turner.

Fassbinder, o atormentado

Rainer Werner Fassbinder retratou como ningún outro cineasta a tensión de identidades da Alemaña tras a fin da Guerra Mundial, época á que lle dedicou unha parte da súa longa filmografía. Tampouco esquivou as sombras da democracia dos setenta e a hipocrisía da sociedade alemá. A soedade e a angustia foron os alicerces dunha obra tan versátil como contundente, que o converteron nun dos directores europeos máis admirados do século XX. Homosexual que nunca escondeu o seu desexo –o filme *Querelle* está nun espazo principal da iconografía gay–, retratista de personaxes femininos poderosos e renovador do melodrama, Fassbinder morreu dun accidente cerebrovascular tras unha inxesta de cocaína e unha vida entregada á avidez dos cigarros, o estrés e a comida. Desde a súa adolescencia, sempre creu que morrería novo: nunca pensou que chegaría aos 40 anos. Morreu aos 38.

Marilyn, simplemente

rcl | 5
Galicia Hoxe 31/01/08

O nome de Marilyn Monroe é, en por si, sinónimo de cine e ningunha outra actriz da historia do celuloide logrou unha celebridade semellante, acentuada polas continuas especulacións que vincularon a súa morte a unha trama da CIA para protexer o presidente John F. Kennedy, co que mantiña un tórrido romance. Cunha infancia difícil e unha sucesión de maridos e amantes cos que nunca logrou encaixar, Marilyn foi descuberta como modelo fotográfica e escalou rapidamente en Hollywood nun proceso que inclúe a transformación física –con base no canon da hoxe tópica loura– até convertese nunha auténtica explosión de sensualidade. No camiño tamén se forxou a si mesma en actriz a través de películas que, en realidade, non aproveitaron nunca o seu potencial, aínda que algunhas quedaran gravadas para a historia da comedia con letras de ouro, como *Os cabaleiros prefírenas louras* ou *Con saias e ao tolo*. Ela, que quería máis, montou a súa propia produtora, que lle proporcionou *O príncipe e a corista* ou *Bus Stop*, considerado o seu mellor filme. Inqueda, casou co dramaturgo Arthur Miller –que lle dedica o guión da tamén espléndida *Vidas rebeldes*, dirixida por John Huston–, pero a parella do intelectual e da loura non funcionou, por moito que ela puxese gafas para encaixar co personaxe. Apareceu morta, ao parecer por sobredose de barbitúricos, no 1962. Tiña 36 anos

Jean Harlow, a loura

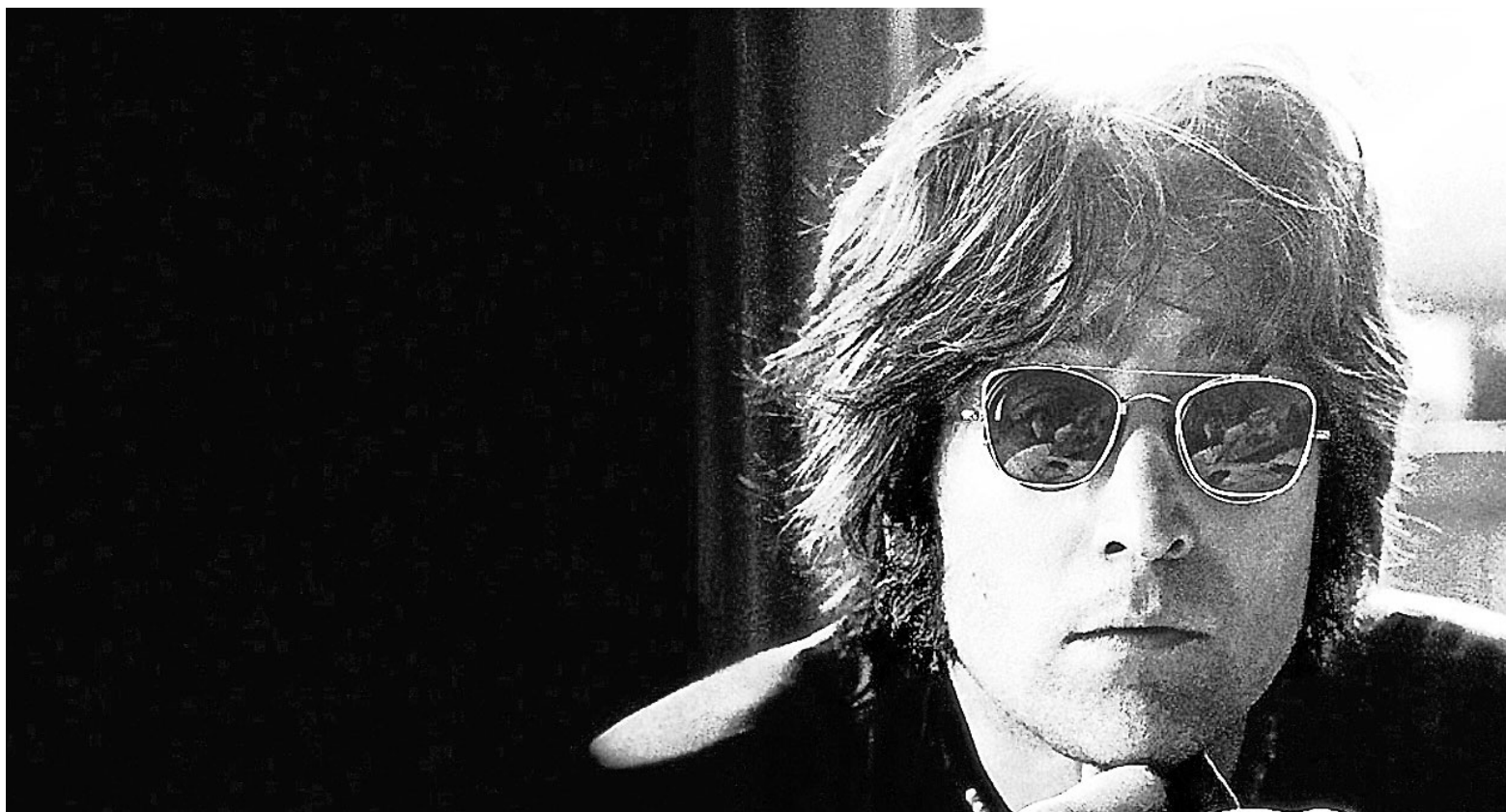

Jean Harlow debía converterse na sucesora de Mae West como *sex symbol* de Hollywood e, como tal, tinguiuse de louro platino e foi xenerosa na exhibición dos seus atributos. O seu aspecto de muller descerebrada e riseira escondía unha actriz ambiciosa e chea de ilusións. Casada moi nova cun millonario, conseguiu atraer a mirada da Fox e posteriormente da MGM. En pleno ascenso estelar, cando era imitada por miles mulleres e medraba a importancia dos seus papeis, o seu marido apareceu morto na casa. A prensa dirixiu o dedo acusador contra a actriz e para salvala, a MGM difundiu a noticia de que fora un caso de “suicidio por impotencia”, o cal aínda lle deu máis popularidade á loura. Enleada en múltiples idilios –o máis sonado cun boxeador–, Harlow tivo que casar cun produtor que lle impuxo a Metro para acalar os escándalos. Morreu aos 26 anos dunha enfermidade renal, mentres rodaba o filme *Saratoga*.

Kurt Cobain, o grunge

Cantante, compositor, guitarra e, máis que nada, alma do grupo Nirvana, Kurt Cobain contribuíu a mudar o rumbo da música dos anos 90 para encumiar o grunge e o rock alternativo. Voceiro e auténtico líder espiritual dunha xeración, –ao seu pesar, pois viviu a fama como unha pesada lousa quebradora da súa liberdade–, recolleu nas súas creacións a influencia do punk e dos escritos de Kerouac, Bukowski e Beckett, entre outros. John Lennon foi, porén, o seu ídolo musical. De feito, nunha entrevista confesou que a célebre *About a girl* foi un intento de escribir unha canción coma as dos Beatles. A súa morte, debida a un suposto suicidio, aos 27 anos, permanece a ser un misterio.

John Lennon, o mito

Se hai algún mito da escena musical que traspase fronteiras culturais e xeracionais, este é, sen dúbida, John Lennon. O guitarra, compositor e cantante dos Beatles foi o creador de varias das cancións máis populares do século XX. Lennon comezou noutros grupos, antes de impulsar o nacemento dos Beatles, co que obtivo o éxito mundial xunto a Paul McCartney, George Harrison e Ringo Starr. Tras casar con Yoko Ono, o amor da súa vida, emprendeu a súa carreira en solitario, froito da cal agromaron composicións como *Imagine*, venerada case como un himno. John Lennon faleceu aos 40 anos asasinado por Mark David Chapman. O FBI recoñeceu máis tarde que o estivera investigando.

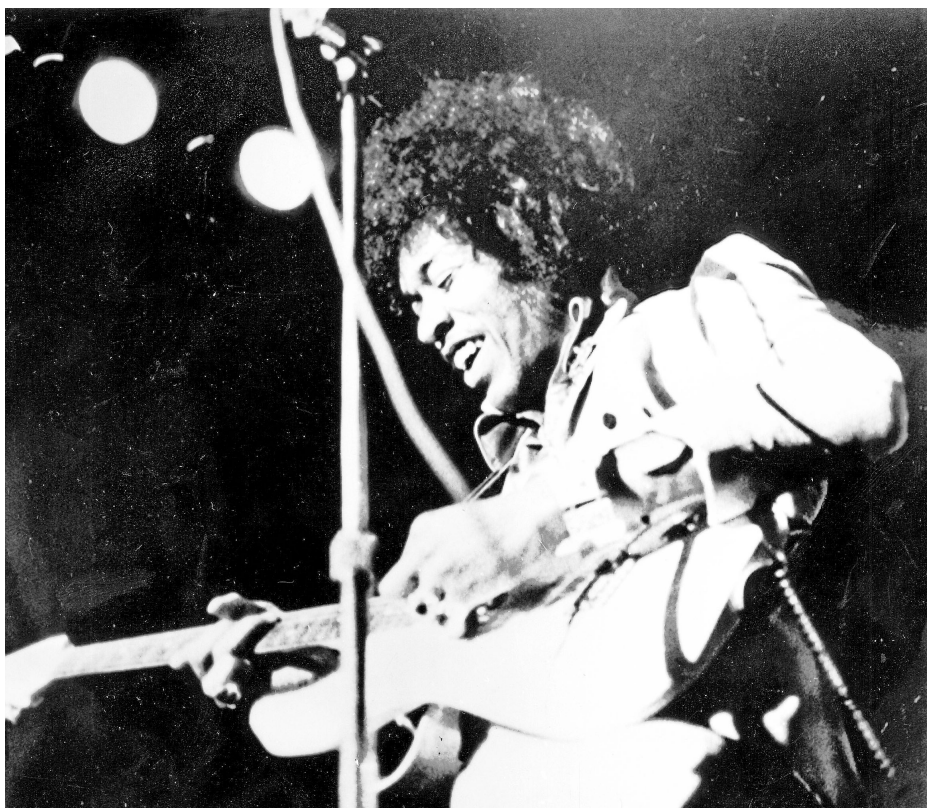
Janis Joplin, a contracultura

Lenda da música. Icona da contracultura dos anos 60. Símbolo da rebeldía e da irreverencia da xuventude da súa xeración. Janis Joplin non foi nunca unha persoa convencional. O seu talento espertou na súa adolescencia, ao mesmo tempo que agromaba a súa personalidade provocadora para as mentes benpensantes. O seu contundente estilo, mestura de rock, blues e soul, valeulle o recoñecemento mundial como cantante, nunha carreira non carente de mudanzas e discontinuidades na que obtivo discos de ouro, platino e triplo platino. Pero a súa creatividade artística camiñou da man da súa decadencia persoal. “Fago o amor con 25.000 persoas no escenario e despois volvo á casa soa”, afirmou nunha ocasión. Janis foi sempre vulnerable á presión e o agobio da fama, que tentou resistir coa axuda do alcohol e das drogas. Ata que unha noite de outono do 1970 atopou, con só 27 anos, a morte, por sobredose segundo o informe oficial, nunhas circunstancias aínda hoxe non de todo esclarecidas. Deixou en testamento 600 dólares para que uns amigos celebrasen o seu pasamento cunha festa salvaxe.

Jim Morrison, o poeta do rock

Tres estrelas da música: Janis Joplin, Jim Morrison e Jimi Hendrix, faleceron, entre 1970 e 1971, aos 27 anos. Como se alguén tivese botado un feitiço sobre o mundo do rock. Jim Morrison foi moito máis que o aclamado vocalista de The Doors. Dotado dun elevado coeficiente intelectual, e ávido lector de autores coma Nietzsche, Huxley e Baudelaire, Morrison atopou na poesía o acubillo da súa torrencial creatividade e forza expresiva. Din, de feito, que aceptou cantar con The Doors para dar difusión aos seus poemas. A súa actitude provocadora no escenario –o final de *The End*, no que berraba “pai, quero matarte, nai, quero foderte”, gañou o seu posto na historia– acarreeulle problemas coas autoridades, ata que deixou a música para consagrarse á escrita no intre de maior fama do grupo. Consumidor de drogas psicoactivas, foi atopado morto na súa bañeira no 1971, en París. As causas desta morte aínda son obxecto de controversia.

Jimi Hendrix, o guitarrista

O mellor guitarrista de rock de todos os tempos, segundo a revista *Rolling Stone*, Jimi Hendrix, amosou unha enorme sensibilidade musical xa na súa infancia. De formación autodidacta, Hendrix deixou un legado fundamental para o desenvolvemento da historia do rock. Tras acadar un relativo éxito cos King Casuals, formou o seu propio grupo, co que acadaría a fama. No 1968 gravou *Electric Ladyland*, un dos discos máis influentes da época. Actuacións memorables coma as que protagonizou en Monterey ou Woodstock, na que tocou unha versión eléctrica do himno estadounidense en protesta pola guerra de Vietnam, incrementaron a súa excepcional popularidade –en varias ocasións rompeu a guitarra ao final do concerto–. Hendrix faleceu tras inxerir unha gran cantidade de alcohol e somníferos.

Ana Mendieta, a silueta

A performance non sería tal como a coñecemos se non fose por Ana Mendieta, unha artista cubana exiliada nos Estados Unidos que sucou co seu propio corpo a vea creativa máis radical da arte contemporánea entre 1972 e 1985, ano no que se precipita pola fiestra do seu apartamento –non cumprira os corenta– nun suceso sen esclarecer. A vontade efémera, a súa particular relación coa natureza e a autoafirmación da identidade como muller marcaron a súa obra. Sempre considerou a súa circunstancia como unha excrecencia marxinal, como unha manifestación á vez real e simbólica dun fenómeno moito maior, que ameazaba con presionala cara ao anonimato e á nada.

Pizarnik, a poesía pura

A poesía arxentina rebentou de repente no primeiro dos anos sesenta con Alejandra Pizarnik. Unha poeta que recolocou o eu contemporáneo e que transformou a forma na que as mulleres latinoamericanas se enfrontaban ao feito de escribir. Dona dunha palabra poderosa, sorprendente e angustiosa, Alejandra Pizarnik traslada con estrañeza e rebeldía as vicisitudes dos seus afectos, nunha traxectoria sen disciplina algunha que parte dunha base surrealista e se afana sempre por remexer nas canles do misterio. Lesbiana militante sen o máis mínimo interese pola política, mantivo unha estreita relación coa tamén poeta Olga Orozco, outro dos nomes referenciais da lírica arxentina. Morreu en setembro do ano 1975 pola inxesta de cincuenta píulas de Seconal sódico, despois de varias tentativas de suicidio, de depresións e de levar algúns anos nunha especie de reclusión. Sempre dicía que lle gustaría facer poesía con cada minuto da súa vida.

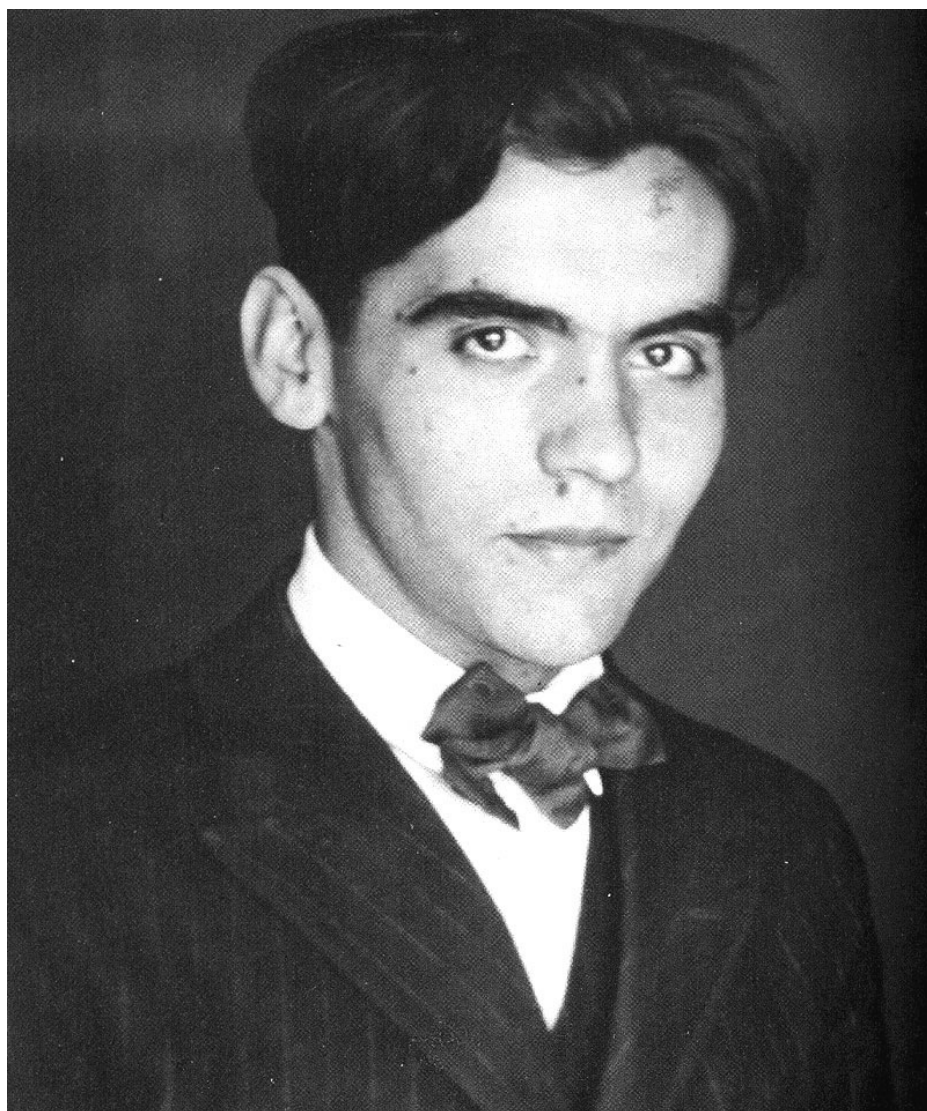
Rimbaud, o poeta

Prototipo do ideal de poeta vangardista que se estendería ao longo do século XX, Arthur Rimbaud foi un adolescente superdotado que aos quince anos xa escribía versos de mestría sorprendente e diálogos en latín. Tamén era rebelde. Fugábase continuamente da casa e probablemente estivo na Comuna de París, o célebre período revolucionario do 1871. O seu enxeño literario cativou ao que era, naqueles anos, o poeta sublime de Francia, Verlaine, e entre os dous estableceuse unha atracción mútua. Rimbaud tiña 15 anos e Verlaine 29. A súa vida xuntos é aínda hoxe unha lenda: emborrachábanse con absenta, fumaban haxix, pelexaban, vivían como vagabundos. Por unha das súas frecuentes disputas, Verlaine –que abandonara a súa muller e os seus fillos– acaba dous anos no cárcere. A súa relación quebra e Rimbaud foxe a París co poeta Germaine Nouveau, co que tampouco permanecerá moito tempo: a sombra de Verlaine perségueo. A transformación posterior de Rimbaud é drástica: deixa a Literatura e aspira a facerse rico. Viaxou, fíxose soldado e acabou de traficante de armas no lemen. Morreu en Marsella aos 37 anos dun cancro.

rdL | 9
Galicia Hoxe 31/01/08

García Lorca, o “roxo”

No 1936, pouco despois do golpe de estado do xeneral Franco, os militares adeptos ao ditador asasinan a Federico García Lorca preto de Granada por ser “roxo e maricón”. Acababa así a vida dun dos poetas máis admirados e influentes da Literatura mundial –o seu corpo permanece aínda sen identificar nunha foxa común– e nacía o símbolo que resume a barbarie fascista e o odio ideolóxico. Republicano acérrimo, comunista, membro das Misións Pedagóxicas, autor dunha significativa obra en galego e dramaturgo que renovou a forma de entender o teatro en España, Lorca percorre coa súa poesía as máis diversas latitudes, inspirado con frecuencia nos rexistros populares que tanto venerou. A súa ambición creadora, porén, non se limitou a *Romancero Gitano* –que lle abriu as portas da gloria literaria–, senón que indaga nas claves do surrealismo co seu monumental *Poeta en Nueva York*, –o surrealismo abrolla tamén no teatro con pezas como *Así que pasen cinco anos*– ou reconstrúe a cadencia das casidas en *O diván de Tamarit*. Un dos homes da súa vida foi Salvador Dalí.

Maiakovski, a revolución

Iniciador do futurismo en Rusia, Vladimir Maiakovski é unha das voces máis representativas da poesía soviética do século XX. Tras o triunfo da revolución bolxevique, Maiakovski contribuíu a sentar os alicerces da política cultural da nova Administración, así como a difundir internacionalmente a causa bolxevique. Logrou abanear, coa súa creación, os alicerces da sociedade burguesa, poñendo ao descuberto a hipocrisía que lle era innata. Maiakovski trascendeu, con moito, a propaganda política, na súa procura de novos xeitos de poetizar a través da emoción sensual. Foi o autor de poemas célebres como *Amo* ou *Oda á revolución*. Suicidouse aos 37 anos dun tiro tras unha campaña que o acusaba de “individualista”.

Pereiro, a branca sombra

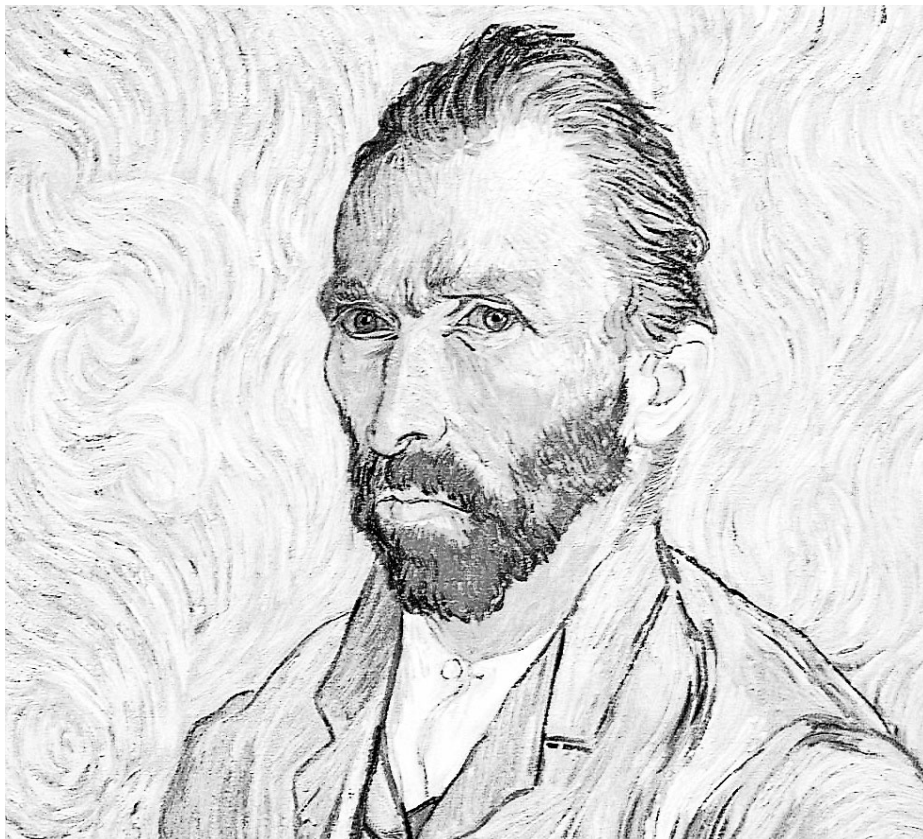
“Auga. Aire. A Amnesia do vencido, a Atracción do Abismo, a Árbore xunto á Árbore, e a ledicia do espazo circundante. A Alma é o Atlántico e é o Acantilado o corpo da súa chamada Atroz”. Así definiu Lois Pereiro a Galiza nun dos seus poemas. O escritor monfortino, considerado o máis brillante actualizador da “sombra” de Rosalía, viviu sempre ás marxes, na contracultura lúcida, ignorado e menosprezado con frecuencia pola crítica. Esta posición excéntrica permitiulle acometer unha obra persoal e nada compracente, lonxe dos tópicos dos anos oitenta. Os seus dous únicos libros, *Poemas 1981/1991* e *Poesía de amor e enfermidade*, acrecentáronse tras a súa morte. Finou de sida no 1996.

Speke, o explorador

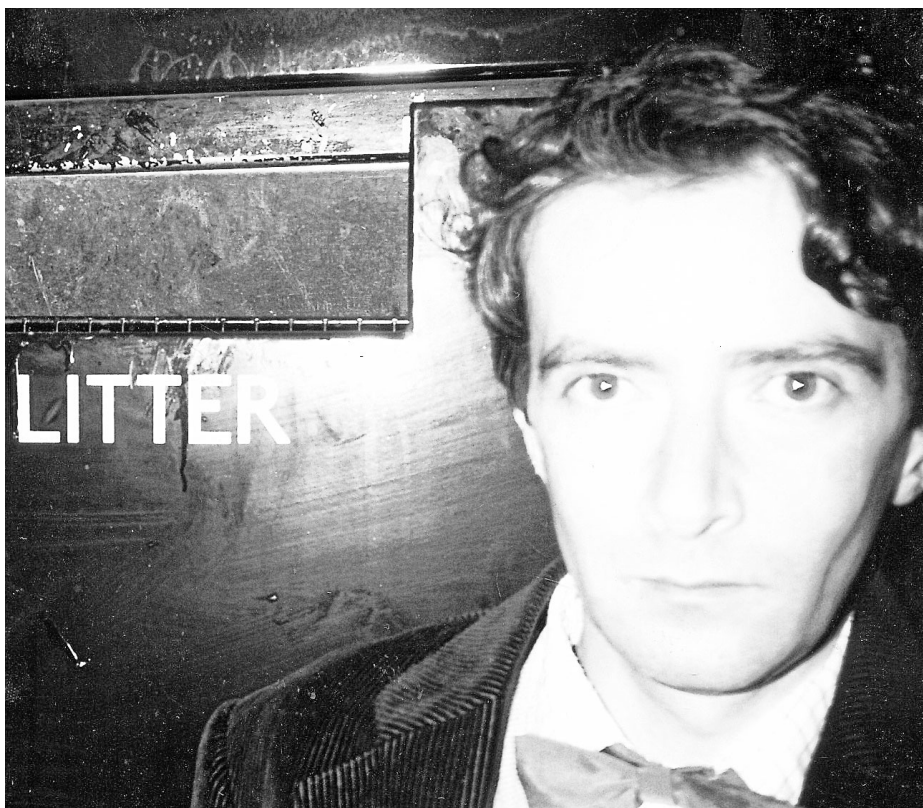
O británico John Hannin Speke está considerado o descubridor das fontes do Nilo, aínda que en realidade os seus cálculos foran erróneos. Soldado valente e certo cazador, a súa vida estivo moi unida á do explorador Richard Burton, co que realizou varias expedicións por África. A súa, ao parecer, foi algo máis que unha amizade e acabou cun verdadeiro divorcio, enleados ambos en discusións sobre a veracidade dos seus mútuos achádegos. O enfrontamento foi tan relevante que a Real Sociedade Xeográfica de Londres organizou un careo para dilucidar cal dos dous levaba razón, pero Speke non acudiu á cita: un día antes, disparóuselle a escopeta mentres ía de caza, presumiblemente por un suicidio. Segundo din, Burton chorou amargamente.

rdL | 11
Galicia Hoxe 31/01/08

Van Gogh, o frenesí

Máis de 900 pinturas e 1.100 debuxos realizados nun período de dez anos. É o balance da obra de Van Gogh, un creador compulsivo, intenso, como os seus cadros, reflexo dunha personalidade inestable, atrapada entre a xenialidade e o delirio. Artista autodidacta, con frecuencia incomprendido na súa época, Van Gogh logrou renovar o impresionismo. O episodio da automutilación da orella foi só unha máis das súas excentricidades. Rematou coa súa vida pegándose un tiro aos 37 anos. Non deixou de fumar durante a súa agonía.

Chichi, o libertario

Chichi Campos –nome co que foi coñecido Xesús Campos Álvarez– foi un dos máis famosos humoristas gráficos galegos da década dos oitenta e un pioneiro do cómic en Galicia. Artífice da máis escintilante etapa de Sargadelos en Compostela, Chichi abandonou o PCG por unha postura política máis libertaria e irreverente, sen perder nunca a súa militancia na esquerda. Nos últimos anos da súa vida, era xa unha das figuras características da paisaxe humana de Compostela. Nesa cidade morreu no 1991 de sida. Tiña 39 anos.

Coordinación: A.R. López e Montse Dopico. Deseño: Signum. Na foto de portada, tumba de Jim Morrison en París

